

היה זהו מקרהי ואע"ג דגמר בלבו לידור חי לאו דחשיבין להו כחילי דשבוטות (דף כ"ו:) אמר שמואל גמר בלבו לריר להוציא בשפתיו:

המסרון היומי

נקודות נבחרות
מהדף היומי

מסכת נדרים

לעילוי נשמת אלעד צפיר בן נתנאל נחום

מהדורה ראשונה - אלול תשפ"ב

כתיבה: הרב הראל שפירא

עיצוב: שגית כריימן www.sagitzuv.com

פורטל הדף היומי

אתר: www.daf-yomi.com

דוא"ל: daf-yomi@daf-yomi.com

לתגובות, עדכונים
וקבלת המסרון מדי יום:

היוזמה לכתיבת "המסרון היומי" באה בעקבות פנייה שקיבלנו מקרוב משפחה שאינו נמנה עם לומדי הדף היומי, אך ביקש להיחשף בכל יום לנקודות נבחרות מהתכנים הנלמדים בו, ובכך להרגיש שייכות מסוימת ללומדים. לאחר היסוס, שקלנו את הדבר והחלטנו לנסות ולראות אם יהיו מתעניינים נוספים ברעיון זה. פרסמנו את הרעיון והופתענו להיווכח שיש לכך ביקוש רב מאוד – מעל 5,000 איש נרשמו וביקשו לקבל בכל בוקר את "המסרון היומי" של הדף היומי הנלמד באותו יום.

"המסרון היומי" אינו מהווה תקציר או סיכום לדף היומי. מטרתו לגעת רק בתכנים נבחרים בכל דף. התכנים הובאו לעיתים בציטוט מדויק ולעיתים בניסוח משלנו לדברי הגמרא. קטעים מפורסמים מהדף היומי אף הבלטנו בצבע שונה. נוסף על כך, לאורך הספר שילבנו אנקדוטות מעניינות על המסכת.

מטבע הדברים, "המסרון היומי" מתבסס לעיתים על מושגים מהמסכת שאינם מוכרים לכל, ובמסגרת מצומצמת זו לא יכולנו לבאר את הדברים. תקוותנו היא שהרוצה להעמיק יפתח את הספרים וילמד.

על אף שלא זו הייתה מטרתנו, התברר לנו ש"המסרון היומי" מועיל גם ללומדי הדף היומי המעוניינים בסידור מהיר וקל של נושאי הדף ובתזכורת של נקודות בולטות מהדף היומי.

סדרת ספרים זו מצטרפת לכלל הפעילות הענפה של אתר "פורטל הדף היומי" והאפליקציה הנלווית אליו, המספקות מגוון עצום של כלי עזר וחומרי למידה והוראה.

אנו מאמינים שסדרת ספרים זו תוכל לתרום להרחבת מעגל הלומדים ולהעשרתם, ואנו תקווה שירבו לומדי הדף היומי בכל אתר ואתר.

הראל שפירא

מנהל פורטל הדף היומי

דף ב

דף ב עמוד א

- מסכת נדרים עוסקת בעיקר בדיני "נדרי איסור" (נדרים שבהם אדם אוסר על עצמו בהנאה דברים המותרים, שהם שלו או של אחרים, או שאוסר על אחרים דברים שהם שלו).

• כתבו הראשונים שלשון הגמרא במסכת נדרים "משונה".

- רב יהודאי גאון העיד שלא למדו אצלם בישיבה את מסכת נדרים.

• מקובל לומר שפירוש רש"י המודפס במסכת נדרים לא נכתב על ידי רש"י, ונוהגים לכנות פירוש זה בשם "המפרש".

- המשנה מלמדת שנדר חל לא רק בעיקר לשונו, אלא גם בכינויים (שבמקום לומר דבר זה עלי כ'קרבן' שהוא הלשון העיקרי, אומר 'קונס' 'קונח' 'קונס' שהם כינוי לקרבן) וידות (שאינו אומר את לשון הנדר בשלמותו, אלא מתחיל מקצת דיבורו ואינו גומרו).

דף ב עמוד ב

- הגמרא מבררת מדוע המשנה נקטה גם דין כינויי חרמים שבועות ונזירות.

- בנדרים ובחרמים - החפץ נאסר על האדם ('חפצא'), ובשבועה - האדם אוסר עצמו על החפץ ('גברא').

- הגמרא מבררת מדוע המשנה פתחה ב"כינויי נדרים" (בלבד) ומיד לאחר מכן ביארה את דין "ידות נדרים".

- הגמרא מבררת מהו הסדר הנכון במשנה כאשר המשנה כותחת בכמה כללים ואחר כך מפרטת את דיניהם.

דף ג

דף ג עמוד א

- דין 'ידות נדרים' נלמד מדרשה.
- לגבי 'כינויי נדרים' יש מחלוקת אם 'כינויין לשון נכרים הן' או 'לשון שבדו להן חכמים להיות נודר בו'.
- הגמרא מבררת מהו המקור לכך שהנדר חל גם בלשון 'יד' - לדעת אחת: היקש מנזירות, לדעה אחרת: מהמילים "לנדור נדר".

דף ג עמוד ב

- אם היה נזיר ואמר "הריני נזיר" - ישנה מחלוקת אם חלה עליו נזירות נוספת (= "הנזירות חל על הנזירות") או לא.
- הגמרא מביאה מקור נוסף לכך שהנדר חל גם בלשון 'יד' - מהפסוק "כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה".
- 'בל יחל' בנדרים מתקיים במקרה שאמר 'ככר זו אוכל' ובסוף לא אכלה.
- הגמרא מבררת בעמוד זה ובעמוד הבא באיזה מקרה מתקיים 'בל תאחר' בנזירות.

דף ד

דף ד עמוד א

- מי שנדר נזירות כאשר הוא עומד בבית הקברות - יש מחלוקת אם חלה עליו נזירות מיד בעודו בבית הקברות [אך לדעת מר בר רב אשי כולם סוברים שחלה עליו נזירות מיד, אלא שנחלקו לעניין מלקות].
- הגמרא מביאה שלוש אפשרויות נוספות (בנוסף למובא בעמוד הקודם) בהם עוברים על איסור 'בל תאחר' בנזירות.
- הגמרא מבררת מהו ה"חידוש הוא שחידשה תורה בנזיר".

דף ד עמוד ב

- על לימוד הבא מ'היקש' לא ניתן להקשות, ואילו על לימוד הבא מ'במה מצינו' ניתן להקשות (המפרש), ולכן הדין שבנזירות האב מפר נזירות בתו ובעל מפר נזירות אשתו נלמד ב'היקש' מנדרים ולא ב'במה מצינו'.
- ההבנה הראשונה בדעת שמואל (המובאת בעמוד זה) היא שבכל שלושת הלשונות הראשונות שבמשנה ('מודרני/מופרשני/מרוחקני ממך') אין חל הנדר בלשונות הללו כמות שהן עד שיוסיף לכל אחת מהן את המילים 'שאני אוכל/טועם לך'.

”

**מדוע מסכת נדרים
מופיעה אחרי
מסכת כתובות?**

"אידי דתנא כתובות ותנא המדיר תנא נדרים".

(סוטה ב ע"א)

דף ה

דף ה עמוד א

- למסקנת הגמרא, דעת רבי יוסי ברבי חנינא היא: האומר "מודר אני לך" - שניהם אסורים, והאומר "מודרני הימך" - הוא אסור וחברו מותר.
- למסקנת הגמרא, דעת שמואל היא, שהאומר "מודרני הימך" מותר, כי לא מוכח שכוונתו לאסור בהנאה, כיוון שלשון זה יכול להתפרש גם במובן אחר.

דף ה עמוד ב

- שמואל מעמיד את המשנה שלנו כדעת רבי יהודה, הסובר ש"ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים", כי לדעתו כך מוכח מלשון המשנה.
- ידים שאין מוכיחות לגמרי על כוונתו, משום שאפשר לפרש בהם פירוש אחר - אביי ורבא נחלקו אם 'הוויין ידים' והנדר חל או לא.
- חכמים ורבי יהודה נחלקו בדין לשון הגט אם 'ידים שאין מוכיחות הוויין ידים' - והגמרא טוענת שאין הכרח לטעון שאביי ורבא נחלקו במחלוקתם.

דף ו

דף ו עמוד א

- הגמרא מקשה מברייתא על אביי (הסובר ש"ידים שאין מוכיחות הווין ידים"), ומתרצת.
- האומר: "הרי זו חטאת / הרי זו אשם" - אע"פ שהוא חייב חטאת ואשם, לא אמר כלום, והאומר: "הרי זו חטאתי / הרי זו אשמי" - אם היה מחויב, דבריו קיימים.
- הגמרא מקשה מברייתא נוספת על אביי, ובעקבות כך מגיעה למסקנה (בניגוד לעמוד הקודם) שאביי חזר בו וסובר רק כדעת חכמים.

דף ו עמוד ב

- רב פפא שאל האם יש יד לקידושין או לא [היינו: אם מקצת דיבור מועיל בה כדיבור שלם ומפורש].
- רב פפא שאל האם יש יד לפאה או לא.
- אם רוצה לעשות כל שדהו פאה - עושה.

מדוע מסכת נדרים מופיעה אחרי מסכת כתובות?

"ואחר כתובות נדרים, שפרשת נדרים כולה וההתבוננות שיש בה הוא נדרי נשים, כמו שנאמר (במדבר ל'): "בין איש לאשתו בין אב לבתו". וכשהיו הנישואין גמורין, ותהיה האשה נכנסת לחופה, יש לבעלה רשות להפך נדריה, ומפני זה סמך נדרים לכתובות."

(הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש)

דף ז

דף ז עמוד א

- הגמרא מתלבטת אם יש 'יד לצדקה' או לא.
- הגמרא מתלבטת אם יש 'יד להפקר' או לא (ההתלבטות קיימת רק אם יש יד לצדקה).
- רבינא מתלבט אם יש 'יד לבית הכסא' או לא (ההתלבטות קיימת רק אם יש זימון לבית הכסא).
- אמר "מנודה אני לך" - אביי מבאר שרבי עקיבא סובר שאם עבר אינו לוקה.

דף ז עמוד ב

- מחלוקת רבי עקיבא וחכמים - לדעת אביי: המחלוקת היא כאשר אמר "מנודה אני לך", לדעת רב חסדא: המחלוקת היא כאשר אמר "משמתנא מינך".
- נידהו בפניו - אין מתירין לו אלא בפניו, נדהו שלא בפניו - מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו.
- השומע הזכרת השם מפי חברו - צריך לנדודתו, ואם לא נידהו - הוא עצמו יהא בנידוי.
- כל מקום שהזכרת השם מצויה - שם עניות מצויה.
- נידהו בפניו - אין מתירין לו אלא בפניו.
- לא צריך להמתין זמן מסוים בין נידוי להפדה וניתן להפך מיד.
- תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיכר לעצמו (למרות שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין).

דף ח

דף ח עמוד א

- מנין שנשבעים לקיים את המצוה (כדי לזרז את עצמו)? - שנאמר: "נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֵי צִדְקָה".
- האומר: "אשכים ואשנה פרק זה" / "אשנה מסכתא זו" - נדר גדול נדר לאלהי ישראל.
- האומר לחברו: "נשכים ונשנה פרק זה" - עליו להשכים (לפני חברו).
- נידוהו בחלום - צריך עשרה בני אדם להתיר לו.
- ידע מי נידה אותו בחלום - אין הוא יכול להתיר את נידויו.
- כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים (ולכן אם נידו אותו בחלום והתירו לו את נידויו בחלום - צריך התרה לנידויו).

דף ח עמוד ב

- הבעל יכול להיעשות שליח ולהביא את חרטת אשתו על נדר שנדרה בפני שלושה מומחים (אם מצאם מכונסים ועומדים).
- אסור לאדם להתיר נדר במקום שרבו נמצא.
- מותר להתיר נידוי אף במקום שרבו נמצא, ויחיד מומחה יכול להתיר את הנידוי לבדו.
- לדעת ריש לקיש: אין גיהנום לעולם הבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ומתעדנן בה ורשעים נידונין בה.

דף ט

דף ט עמוד א

- המשנה השניה בפרק ממשיכה להביא דוגמאות של 'ידות נדרים'.
- האומר "כנדרי רשעים הריני" בשעה שנזיר עובר לפניו - נעשה בכך נזיר.
- לדעת רבי מאיר: מי שלא נודר כלל עדיף אפילו יותר מאשר מי שנודר ומשלם, ורבי יהודה סובר הפוך.

דף ט עמוד ב

- אמרו על הלל הזקן שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו - מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה.
- שמעון הצדיק שיבח נזיר מהדרום שקיבל נזירות בגלל שיצרו תקף אותו כאשר ראה בבואה שלו במעיין ולכן נשבע שיגלח את שערו לשמים. (וזה היה המקרה היחידי בו שמעון הצדיק אכל אשם נזיר טמא).

דף י עמוד א

- לדעת רבי יהודה: אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה. (ולא מקדישה לפני כן, כדי לא לבוא לידי תקלה).
- לדעת רבי יהודה: חסידים הראשונים היו מתאווים להביא קרבן חטאת, לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם, מה היו עושים? עומדים ומתנדבים נזירות למקום כדי שיתחייבו קרבן חטאת למקום. (ורבי שמעון חולק).
- שמעון הצדיק ורבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סוברים שהנזיר הוא חוטא (לדעתם שייך חטא בנזירות ואין ראוי לנזור).
- רבי אלעזר הקפר ברבי אומר: ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה, מכאן כל היושב בתענית נקרא חוטא.
- כינויין - רבי יוחנן אמר: לשון אומות הן, רבי שמעון בן לקיש אמר: לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו.

דף י עמוד ב

- אדם המקדיש בהמה לקרבן לא יאמר "לה' עולה", שחוששים שמא לאחר שיאמר "לה'" יחזור בו ונמצא שהזכיר שם שמים לבטלה, אלא יאמר "עולה לה'".
- אם אדם נדר ב"כינויין כינויין" - לדעת בית שמאי אסור ולדעת בית הלל מותר, והגמרא מבארת שמחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש איננה חופפת למחלוקת תנאים זו.
- הגמרא מפרטת דוגמאות ל"כינויין כינויין".

דף יא

דף יא עמוד א

- לדעת רבי מאיר: "כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן - אינו תנאי", ולכן לא אומרים שמכלל לאו אתה שומע הן.
- הגמרא מעמידה ומבארת את המשנה (שבסוף העמוד הקודם) כדעת רבי יהודה החולק על רבי מאיר.
- המתפיס נדרו בלשון 'כירושלים' - נחלקו התנאים בדעת רבי יהודה אם נדרו חל או לא.

דף יא עמוד ב

- בברייתא מובא שהאומר "לחולין לא אוכל לך" אין הנדר חל ומותר, והגמרא מביאה שתי דעות אם דעה זו מסתדרת עם דעת רבי מאיר (הסובר שהאומר "לקרבן לא אוכל לך" אסור) או לא.
- רמי בר חמא הסתפק מה הדין כאשר מונחים לפניו בשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים ובשר של היתר ואמר שזה (ההיתר) כזה.

דף יב

דף יב עמוד א

• הגמרא (מסוף העמוד הקודם ועד תחילת העמוד הבא) מביאה שלושה מקורות כדי לפשוט את ספקו של רמי בר חמא, שהסתפק מה הדין כאשר מונחים לפניו בשר זבחי שלמים לאחר זריקה ובשר של היתר ואמר שזה (ההיתר) כזה, אך דוחה את ניסיונות ההוכחות הללו.

• איזהו "איסור" האמור בתורה? - אמר: הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שמת בו רבו כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם כיום שראיתי ירושלים בחורבנה (ואמר שמואל: והוא שנדור באותו היום).

דף יב עמוד ב

• לחמי תודה, שמעיקר דינם צריכים להיות ארבעים חלות (עשר חלות מכל מין), שאפאן בארבע חלות גדולות, חלה אחת לכל מין - יצא.

• הגמרא מנסה לתלות את ספקו של רמי בר חמא במחלוקת תנאים (אך דוחה זאת בעמוד הבא).

דף יג

דף יג עמוד א

- למרות שבכור בהמה קדוש מרחם, מצוה להקדישו לשם בכור.
- המשנה מבארת לשונות נוספים של נדרים (ברישא של המשנה: האומר קרבן עולה או מנחה או חטאת או תודה או שלמים ומסיים ואומר "שאני אוכל לך" - חל הנדר, ורבי יהודה חולק).

דף יג עמוד ב

- חומר בנדרים: שהנדרים חלין על המצוה כברשות מה שאין כן בשבועות, וחומר בשבועות: שהשבועות חלות על דבר שיש בו ממש ושאיין בו ממש מה שאין כן בנדרים.
- המשנה הראשונה בפרק שני, המתחיל בעמוד זה, מביאה אופנים שהנדר אינו חל בהם (לדוגמא: האומר לחברו "מה שאוכל ממך יהא עלי כבשר חזיר" או "כעבודת כוכבים" - מותר).

דף יד

דף יד עמוד א

- "אִישׁ כִּי יֵדֹךְ נָדָר לָהּ" - עד שידור בדבר ה'נדור', ומכאן לומדים שהמתפיס בדבר ה'אסור' אינו נאסר.
- האומר "הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחותי כערלה וככלאי הכרם" - לא אמר כלום, אך לדעת אביי: מדרבנן צריך להישאל על הנדר (כדי שלא יקל את ראשו בכך), ולדעת רבא: תלמידי חכמים לא צריכים להישאל על הנדר.

דף יד עמוד ב

- הנודר בתורה - לא אמר כלום, במה שכתוב בה - דבריו קיימין, בה ובמה שכתוב בה - דבריו קיימין (ובגמרא מבואר מדוע נאמר הדין השלישי).
- האומר "קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר" - נחלקו האמוראים אם מותר לו לישון היום (שמא ישן למחר).
- האומר "קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום" - לדעת כולם מותר לו לישון היום.

דף טו

דף טו עמוד א

- הגמרא מקשה ממשנתנו על רב יהודה הסובר שהאומר "קונם עיני בשניה היום אם אישן למחר" אל ישן היום שמא ישן למחר, ומביאה שני תירוצים.
- האומר "שבועה שלא אישן שלשה ימים" - מלקין אותו (משום שבועת שוא) וישן לאלתר (אם ירצה).
- דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור - אי אתה רשאי להתירם בפניהם (מדרבנן, והסמיכו על הפסוק: "לֹא יִחַל דְּבָרוֹ").

דף טו עמוד ב

- הגמרא (מסוף העמוד הקודם) ממשיכה להקשות על רב יהודה ממקורות נוספים, ומתרצת.
- אשה האומרת לבעלה "קונם הנאת תשמישי עליך" - כופין אותה ומשמשותו, כי אינה יכולה לאסור זאת עליו כי היא משועבדת לו לכך (וכן הוא אליה).
- אין מאכילים לו לאדם דבר האסור לו (ולכן אשה שאמרה לבעלה "קונם הנאת תשמישך עלי" - אסור).

דף טז

דף טז עמוד א

- ההאומר: "לקרבן לא אוכל לך" - רבי מאיר אוסר, והאומר: "לא לקרבן" - מותר.
- במשנה נאמר שהאומר "הא שבועה שאוכל לך" - אסור, ואביי מפרש שלפעמים משמעות המילה "שאוכל" היא "שלא אוכל", ואילו רב אשי טוען שיש להגיה ולגרוס במשנה "שאי אוכל".
- חומר בנדרים מבשבעות: שהנודר לא לקיים מצוה - נדרו חל, אך הנשבע שלא לקיים מצוה - אין השבועה חלה.

דף טז עמוד ב

- האומר "ישיבת סוכה עלי" - אסור לישב בסוכה, אך האומר "שבועה שלא אשב בסוכה" - לא חלה השבועה.
- בגמרא מובאים שני מקורות לכך שאין נשבעים לעבור על המצוות (ואם נשבע וקיים את המצוה פטור) - מקור אחד מלמד שפטור במקרה זה מקרבן שבועה ומקור שני מלמד שאינו עובר במקרה זה על הלאו של לא יחל דברו.

הקטנה ביותר

מסכת נדרים היא המסכת הקטנה ביותר
מבחינת ממוצע מילים ואותיות לדף:
ממוצע של 383.06 מילים לדף,
וממוצע של 1499.28 אותיות לדף.

דף יז

דף יז עמוד א

- "יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה".
- אם אמר "הריני נזיר היום הריני נזיר למחר" - לדעת כולם: חלה נזירות על נזירות.
- אם אמר "הריני נזיר היום הריני נזיר היום" - לדעת רב הונא: אין חלה נזירות על נזירות, ולדעת שמואל: כן חלה נזירות על נזירות.

דף יז עמוד ב

- לדעת רבה יוצא שסובר שהאומר "שבועה שלא אוכל תאנים" וחזר ואמר "שבועה שלא אוכל תאנים וענבים" - מיגו (מתוך) שחלה השבועה (השניה) על הענבים חלה גם על התאנים, ורב הונא חולק.
- לאחר שהקושיה הראשונה (מסוף העמוד הקודם) על רב הונא נשארה בקושיה, הגמרא ממשיכה בעמוד זה להקשות שתי קושיות נוספות (ובעמוד הבא קושיה נוספת) על רב הונא, ומתרצת.

דף יח

דף יח עמוד א

- כוונת הברייתא, שאמרה ששבועה חמורה מנדר, היא שכתוב בשבועה "לא ינקה".
- האומר "שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל" ואכל - אינו חייב מלקות אלא על השבועה הראשונה, אבל לדעת רבא: אם נשאל לחכם על השבועה הראשונה והחכם התירה הרי שהשבועה השניה חלה עליו.

דף יח עמוד ב

- "סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל" (=נדר שיש בו שתי משמעויות, אחת להקל ואחת להחמיר, מפרשים את הלשון כמשמעות החמורה וחל הנדר, אא"כ פירש הנודר שכוונתו למשמעות שאינה מועילה לנדר, ואז דנים להקל).
- במשנה במסכת טהרות נאמר ש"ספק נזירות להקל", ובניגוד למשנה שלנו שבה נאמר ש"סתם נדרים להחמיר", והגמרא מציעה לתלות מחלוקת זו במחלוקת התנאים רבי אליעזר וחכמים, אך דוחה הצעה זו בעמוד הבא, ומסיקה שזו מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון.

דף יט

דף יט עמוד א

- ולד שהוא ספק בכור (בין בכור אדם בין בכור בהמה) - המוציא מחבירו עליו הראיה (אך מכל מקום ספק בכור בהמה אסור בגיזה ועבודה).
- לדעת רבי אליעזר: אין טומאה למשקין כל עיקר.
- "הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור" והלך ומצאו שנגנב או שאבד - רבי יהודה מתיר ורבי שמעון אוסר.

דף יט עמוד ב

- לדעת רבי יהודה (לפי רבא): בתרומה - אדם מכניס עצמו לספק, בנזיר - אין אדם מכניס עצמו לספק.
- נזיר עולם ודאי - אם הכביד שער עוליו, מיקל משער ראשו ומספר ממנו קצת בדרך שינוי בתער ומביא שלוש בהמות לתגלחת נזירותו, מה שאין כן בספק נזיר עולם.
- לדעת רבי יהודה משום רבי טרפון: "לא ניתנה נזירות אלא להפלאה" (אין הנזירות חלה אלא כשמקבלה בלי שום תנאי).
- רבי אלעזר ברבי צדוק חולק על רבי יהודה הסובר שספק תרומה וחרמים להחמיר (ודעתו היא זו המופיעה בסיפא של משנתנו).

דף כ

דף כ עמוד א

- אל תהי רגיל בנדרים - שסופך למעול אפילו בשבועות, ואל תהי רגיל אצל עם הארץ - שסופו להאכילך טבלים, אל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ - שסופו להאכילך תרומה, ואל תרבה שיחה עם האשה - שסופך לבוא לידי ניאוף.
- כל הצופה בנשים - סופו בא לידי עבירה.
- סימן יפה באדם שהוא ביישן, כי הבושה מביאה לידי יראת חטא.
- כל אדם המתבייש - לא במהרה הוא חוטא, ומי שאין לו בושת פנים - בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני.

דף כ עמוד ב

- כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו - עושה (ושלא כדעת רבי יוחנן בן דהבאי).
- "וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם" - מכאן אמר רבי: אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר.
- "וּבְרוּתֵי מִכָּם הַמְדִידִים וְהַפּוֹשְׁעִים בֵּי" - אמר רבי לוי: אלו בני תשע מדות (בני אימה, בני אנוסה, בני שנואה, בני נידוי, בני תמורה, בני מריבה, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוביא, בני חצופה).
- המשנה הראשונה בפרק שלישי, המתחיל בסוף עמוד זה, מונה ארבעה סוגי נדרים שהם מותרים.

דף כא

דף כא עמוד א

- במשנה בתחילת הפרק מובא שחכמים התירו נדרי זרוזין - ונחלקו האמוראים אם משנה זו היא כדעת רבי יהודה משום רבי טרפון או אף כדעת חכמים.
- היה מפציר בחברו שיאכל אצלו, ואמר לו חברו: "קונם ביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם" - מותר להיכנס לביתו ולשתות הימנו צונן, שלא נתכוון אלא לאכילה ושתיה גמורה.

דף כא עמוד ב

- **צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה.**
- האמוראים נחלקו אם "פותחין (להתיר נדרים) בחרטה" או לא.
- לדעת רבה בר רב הונא (וכך דעת רבי ישמעאל ברבי יוסי): ניתן להתיר נדר דוקא על ידי חרטה ברורה.

דף כב

דף כב עמוד א

- מי שנודר - בית דין של מעלה מבקרין (בודקין) מעשיו.
- כל הבוטה (הנודר) - ראוי לדוקרו.
- הנודר - כאילו בנה במה, והמקיימו - כאילו מקריב עליו קרבן.
- הנודר - אף על פי שמקיימו נקרא רשע.
- כל הכועס - כל מיני גיהנום שולטים בו, ולא עוד אלא שהתחתונות שולטות בו.

דף כב עמוד ב

- כל הכועס - אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו / משכח תלמודו ומוסיף טיפשות / בידוע שעוונותיו מרובים מזכויותיו.
- אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמישה חומשי תורה וספר יהושע בלבד (שערכה של ארץ ישראל הוא).
- רב נחמן פסק שפותחין בחרטה ונוזקין לא-להי ישראל (=נוזקין לכתחילה להתיר אפילו שבועה בשם).

דף כג

דף כג עמוד א

- אין פותחים להתיר נדר בדבר שנולד ונתחדש רק אחרי שנדר, אך "אפיקורי" שמצערים את החכמים לא נחשבים ל"נולד" כי זה דבר מצוי.
- מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל, ועברה על דעתו ועלתה לרגל, ובא לפני רבי יוסי, אמר לו: ואילו היית יודע שעוברת על דעתך ועולה לרגל כלום הדרתה? אמר לו: לא, והתירו רבי יוסי.

דף כג עמוד ב

- לדעת רבי אליעזר בן יעקב: הרוצה שיאכל אצלו חברו ומסרב בו ומדירו - נדרי זרוזין הוא (שאינם חלים).
- **הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה - יעמוד בראש השנה ויאמר: "כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל",** ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר (ונחלקו האמוראים בנוסח וביאור תנאי זה).
- רבא אמר שהתנא סתם בכוונה ולא ביאר את עניין התרת הנדרים בראש השנה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.

דף כד

דף כד עמוד א

- לדעת רבי אליעזר בן יעקב הרוצה שיאכל אצלו חברו ומסרב בו ומדירו נדרי זרוזין הוא - והגמרא מביאה ארבע הוכחות לכך שחכמים חולקים עליו (ואת שלוש ההוכחות הראשונות הגמרא דוחה).
- בברייתא מובא חידוש גדול יותר, שלדעת רבי אליעזר בן יעקב אף באופן כזה שהמזמין אסר על עצמו ליהנות מהמוזמן אם לא יתארח אצלו, אף על פי כן זה נחשב לנדרי זרוזין.

דף כד עמוד ב

- רב הונא ורב אדא בר אהבה פסקו כדעתו של רבי אליעזר בן יעקב (ולא כחכמים).
- בתחילת הפרק שנינו שנדרי הבאי מותרים, והמשנה אצלנו מפרטת דוגמאות לנדרי הבאי.
- בברייתא מובא ששבועות הבאי אסורות (וגרסת הר"ן: מותרות), והגמרא מבררת באיזה אופן מדובר.

תוספות

”ואל יקשה בעיניך שהגהתי בדבריהם -
שאותן התוספות מלאים בטעויות לכל
רגיל לקרותם.”
(ט”ז יו”ד ריז/ל)

דף כה

דף כה עמוד א

- הגמרא מבררת האם אדם שנשבע יכול לטעון שהוא נשבע כפי מחשבתו ולא כפי שאנו מבינים את דבריו.
- שקולה מצות ציצית כנגד כל מצוות שבתורה.
- חמורה עבודת כוכבים, שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה.
- המוכר קורת בית הבד לחברו - המקח חל רק אם יש בקעים וחריצים בקורה.

דף כה עמוד ב

- בתחילת הפרק שנינו שנדרי שגגות מותרים, והמשנה אצלנו מפרטת דוגמאות לנדרי שגגות.
- בברייתא מובא שגם שבועות שגגות מותרות.
- בנוגע למחלוקת בית שמאי ובית הלל במשנה - לדעת רבה: כולם מסכימים שכולם אסורים במקרה שאמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא", ונחלקו במקרה שאמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר".

דף כו

דף כו עמוד א

- בנוגע למחלוקת בית שמאי ובית הלל במשנה - לדעת רבא: כולם מסכימים שכולם מותרים במקרה שאמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר", ונחלקו במקרה שאמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא".

- כיצד אמר רבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו? - "קונם שאיני נהנה לכולכם": הותר אחד מהם הותרו כולם, "שאיני נהנה לא לזה ולזה": הותר הראשון הותרו כולם, הותר האחרון האחרון מותר וכולם אסורים.

דף כו עמוד ב

- הגמרא מקשה שלוש קושיות על שיטת רבא (אחד בעמוד א, אחד בעמוד ב, ואחד בעמוד הבא), ומתרצת.
- הבצל - רע ללב, בצל כופרי - יפה ללב.

דף כז

דף כז עמוד א

- נדר מחמישה בני אדם כאחד - הותר לאחד מהם הותרו כולם, חוץ מאחד מהם - הוא מותר והם אסורים.
- בתחילת הפרק שנינו שנדרי אונסין מותרים, והמשנה בעמוד זה מפרטת דוגמאות לנדרי אונסין.
- אדם שהתכיס שטר שבו רשומות זכויותיו לבית דין, ואמר לדיינים שאם לא יגיע תוך זמן מסוים יתבטלו זכויותיו, ולבסוף נאנס ולא הגיע - נחלקו האמוראים מה הדין.

דף כז עמוד ב

- יתכן שיש לחלק בין אונס מצוי לאונס שאינו מצוי, ובאונס מצוי לא מועילה לדעת כולם טענת אונס.
- מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר "אם אין אני נותן לו מכאן עד ל' יום תן לו שטרו", והגיע זמן ולא נתן - לדעת רבי יוסי: יתן (וכך פסק רב), ולדעת רבי יהודה: לא יתן.
- הגמרא פוסקת ש"אסמכתא קניא" כאשר מתקיימים שלושה תנאים: שלא נעשה באונס, שעשו קנין, כשנעשה בבית דין חשוב.

דף כח

דף כח עמוד א

- דינא דמלכותא דינא, אך לדעת שמואל מותר להתחמק ממוכס שאין לו קצבה (שנוטל כל מה שרוצה) ולדעת דבי רבי ינאי מותר להתחמק ממוכס העומד מאליו (ולא מטעם המלכות).
- דברים שבלב אינם דברים, אך במקום שהאנס מכריחו לנדור החשיבו את מה שבליבו שהוא מפרש בזה את דיבורו.
- לפי דעת רב אשי נחלקו בית שמאי ובית הלל אם חכם רשאי להתיר שבועה.

דף כח עמוד ב

- המשנה נקטה ברישא "יש להם פדיון" (ולא "קדושות ואין קדושות", לפי ביאור המפרש) - בגלל הסיכא של המשנה (ששם ההכרח הוא לנקוט "אין להם פדיון").
- האומר "הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו" - לדעת בר פדא: לאחר שקצצן פודן פעם אחת ודיו, ולדעת עולא: לאחר שקצצן אינו צריך לפדותן (כי הקציצה עצמה מוציאה אותן לחולין).

המסכת שלא נלמדה

"מר רב יהודאי ז"ל החמיר ואמר אין
בנו מי שיודע להתיר מחילת נדרים
ושבועות, ואין בנו לשון מרפא. ומשני
מר רב יהודאי לא נשנית נדרים
בישיבה."

(רמב"ן סוף הלכות נדרים)

דף כט

דף כט עמוד א

- אמר לאשה "היום את אשתי ולמחר אי את אשתי" - אך על פי שהתנה כך בשעת קידושין, אינה יוצאה בלא גט.
- לדעת רבא: קדושת דמים פוקעת בלא כלום ללא עשיית מעשה כדי להפקיעה (אם תלה את תוקפה בזמן מסוים וכדומה), אך קדושת הגוף לא פוקעת ללא כלום וצריך מעשה כדי להפקיעה, ולדעת אביי: גם קדושת הגוף פוקעת בלא כלום ללא עשיית מעשה כדי להפקיעה.

דף כט עמוד ב

- הגמרא מקשה על דעת בר פדא הסובר שקדושת דמים לא פוקעת בלא כלום, ומתרצת.
- האומר לאשה "התקדשי לי לאחר ל' יום" - מקודשת, ואף על פי שנתעכלו המצות (שכבר אינם קיימים בעולם).
- יש מחלוקת במקרה הנ"ל במקרה שעמדה ונתקדשה למישהו אחר בתוך שלושים יום, אם מקודשת לשני או לא.
- אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט.

דף ל

דף ל עמוד א

- רב הושעיא שאל מה יהיה הדין במקרה שמישהו נתן שתי פרוטות לאשה ואמר לה "באחת התקדשי לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך", האם מקודשת גם בפעם השניה או לא.
- רבי יוחנן מבאר שבר פדא מודה שאם "פדאום אחרים" הדין הוא ש"אין חוזרות וקדושות".
- הנודר מיורדי הים - מותר ביושבי היבשה, והנודר מיושבי היבשה - אסור מיורדי הים, שיוורדי הים בכלל יושבי היבשה (שסופם לצאת מהים ליבשה). (ונחלקו האמוראים על מה מוסבת הסיפא של המשנה: "לא כאלו שהולכין מעכו ליפו אלא במי שדרכו לפרש").

דף ל עמוד ב

- הנודר "מרואי החמה" - אסור אף בסומין, שלא נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותן (ומותר בדגים ובעוברים), אך אם נדר "מן הרואין" - מותר בסומין.
- הנודר "משחורי הראש" - אסור בקרחין ובעלי שיבות, ומותר בנשים ובקטנים, שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים, אך אם נדר "מבעלי שיער" - מותר בקרחין.
- נחלקו התנאים מה הדין כאשר נדר "מן הילודים" ומה הדין כאשר נדר "מן הנולדים".

דף לא

דף לא עמוד א

- המשניות בעמוד זה מפרטות מה יהיה הדין (במי נאסר ובמי לא) כאשר נדר: משובתי שבת, מאוכלי שום, מעולי ירושלים, לבני נח, לזרע אברהם, לישראל.

• עם ישראל לא נקראים בני נח אלא בני אברהם.

- לדעת שמואל: הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו - חייב (ומבואר בעמוד הבא שמדובר ב"זבינא חריפא" - בסחורה שיש עליה קופצים).

דף לא עמוד ב

- הגמרא מביאה ברייתא כדעתו של שמואל.
- עובדי כוכבים נקראים ערלים (גם אם מלו), ולכן הנודר מערלים אסור בהם.
- מאוסה היא הערלה, שנתגנו בה רשעים, שנאמר: "כִּי כָל הַגּוֹיִם עֲרִלִים".

- גדולה מילה - שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות / שדוחה את השבת החמורה / שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלוא שעה / שדוחה את הנגעים / שכל המצוות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל / שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו / שכל זכויות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה.
- נחלקו התנאים אם משה רבינו נתרשל מן המילה.

דף לב

דף לב עמוד א

- גדולה מילה - שאין לך מי שנתעסק במצוות כאברהם אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם מילה.
- גדולה מילה - ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה.
- גדולה מילה - שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ (ולדעת רבי אליעזר: גדולה תורה - שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ).
- אין מזל לישראל.
- כל הנוהג עצמו בתמימות - הקב"ה מתמים עמו / שעה עומדת לו (עולה לגדולה).
- מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתיים ועשר שנים? - מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים / מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה / שהפריש בני אדם מלהיכנס תחת כנפי השכינה.
- בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו.

דף לב עמוד ב

- בתחילת העמוד מובאות שלוש מימרות של רמי בר אבא.
- גימטריה של המילה "השטן" זה 364 (וביאיר הר"ן שימות החמה הם שלוש מאות שישים וחמישה יום, ואם כן יש יום אחד שאין לשטן רשות להשטין וזה ביום כיפור).
- ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם (בן נח), אך כיוון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם.
- במשנה הראשונה בפרק רביעי, המתחיל בעמוד זה, נאמר שאין בין המודר הנאה מחברו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש. (ומשנה זו היא כדעת רבי אליעזר, הסובר שאפילו ויתור אסור במודר הנאה).

דף לג

דף לג עמוד א

- שק להביא פירות וחמור להביא עליו פירות - נחשב להנאה המביאה לידי מאכל, ולכן אסור למודר מאכל מחברו לקבל זאת ממנו.
- המודר הנאה מחברו - מותר לו לשקול לו את שקלו ולפרוע את חובו ולהחזיר לו את אבדתו (ובמקום שנוטלים על כך שכר, תיפול הנאה להקדש).

דף לג עמוד ב

- "המודר הנאה מחברו שוקל לו את שקלו ופורע את חובו" - מובאת מחלוקת בגמרא האם המשנה היא כדעת חנן בלבד או אף כדעת חכמים.
- "המודר הנאה מחברו... מחזיר לו את אבדתו" - נחלקו האמוראים אם מדובר כאשר נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה או אף כשנכסי בעל אבידה אסורים על המחזיר.

דף לד

דף לד עמוד א

- "המודר הנאה מחבירו... מחזיר לו את אבדתו" - בלישנא השניה המובאת בעמוד זה, נחלקו האמוראים אם מדובר רק כאשר נכסי בעל האבדה אסורים על המחזיר, או אף כשנכסי מחזיר אסורים על בעל האבדה.
- הגמרא הקשתה מהמשנה (שבדף הקודם) על הדעה הראשונה (בלישנא השניה), ונשארה בקושיה.

דף לד עמוד ב

- היתה לפניו ככר של הפקר ואמר "ככר זו הקדש" - נטלה לאוכלה, מעל לפי כולה; נטלה להורישה לבניו, מעל לפי טובת הנאה שבה.
- לדעת רבא: אם אמר לחברו "ככרי תיאסר עליך" ואחר כך נתן לו אותה במתנה - אסור (אפילו שיצאה מרשות המדיר).

דף לה

דף לה עמוד א

- לדעת רבא: אם אמר לחברו "ככרי תיאסר עליך" - אסור למודר ליהנות מהכר כשקיבלה במתנה ישירות מהמדיר; אך אם המדיר נתנה לאדם אחר והוא נתנה למודר, מותר המודר ליהנות ממנה.
- יש מחלוקת תנאים אם יש דין מעילה בקונמות (=נדר שנאסר בלשון קונם) או לא.
- האומר לחברו "ככרי עליך" ונתנה לו במתנה - מקבל המתנה מעל כאשר יוציא חפץ זה מרשותו.

דף לה עמוד ב

- הכהנים שמקריבים את הקורבנות בבית המקדש - הגמרא מתלבטת האם הם נחשבים שליחים שלנו (של בעלי הקרבן) או שהם נחשבים שלוחי שמים, והנפקא מינה היא לאדם שמודר הנאה מכהן (האם מותר לכהן להקריב עבורו).
- כל הקורבנות צריכים דעת של הבעלים חוץ ממחוסרי כפרה שאפשר להביאם גם ללא דעת הבעלים.
- לדעת רבי יהודה: אדם מחויב להביא את כל הקורבנות שחייבת אשתו.

דף לו

דף לו עמוד א

- אף אם נאמר שהכהנים שמקריבים את הקורבנות בבית המקדש נחשבים שליחים שלנו (של בעלי הקרבן) ולא שלוחי שמים, מכל מקום יפסל הקורבן במחשבת פיגול שלהם (למרות שלא שלחנו אותם לכך) - כי כך גזירת הכתוב בנוגע לדין פיגול.
- לדעת רבי אלעזר: הפריש חטאת חלב או קורבן פסח על חברו - לא עשה כלום.
- אכל חלב והפריש קורבן ונשתטה וחזר ונשתפה - פסול (והטעם: הואיל ונדחה ידחה).

דף לו עמוד ב

- המפריש תרומות ומעשרות מפירות שלו על פירות של חברו - הגמרא מתלבטת אם צריך להפריש מדעתו של חברו או לא.
- המפריש תרומה מפירות שלו על פירות שאינם שלו - טובת ההנאה [להחליט למי לתת ולהרוויח טובת הנאה הכרוכה בכך] שלו (כך דעת רבי יוחנן, ובניגוד לדעתו של רבי זירא).

דף לז

דף לז עמוד א

- "רָאָה לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כְּאִשֶּׁר צִוִּי ה'" - מה אני (משה) לימדתי אתכם בחנם, אף אתם גם כן תלמדו אחרים בחנם.
- מותר ליטול שכר על לימוד מקרא (בניגוד ללימוד מדרש) - כי נטילת השכר היא על כך ששומרים על הילדים הקטנים או על כך שמלמדים אותם פיסוק טעמי המקרא.
- **שכר שבת בהבלעה מותר** (כאשר נוטל שכר עבור כל ימי השבוע ביחד, נמצא ששכר השבת מובלע בתוך כל השבוע, ומותר).

דף לז עמוד ב

- שינוי וסת (המשנה את דרכו ומנהגו באכילה) - תחילת חולי מעיים.
- ישנה דעה שפיסוק המקרא על ידי הטעמים הוא מהתורה.
- מילים בתנ"ך הנקראות ואינן כתובות או להיפך - כך הלכה למשה מסיני.

דף לח

דף לח עמוד א

- לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות, שנאמר: "פָּסַל לָךְ שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים פָּרָאשִׁים" - פסולתן שלך.
- האפשרות להבין דבר מתוך דבר ("פלפולא בעלמא") ניתנה למשה ולזרעו, והוא נהג בה טובת עין ונתנה לישראל.
- אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גיבור ועשיר וחכם ועניו.
- חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחת.
- כל הנביאים עשירים היו - ודבר זה נלמד מכך שמצינו שמפורש במשה, שמואל, עמוס ויונה, שהיו עשירים.
- בתחילה היה משה למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה.

דף לח עמוד ב

- המודר הנאה מחברו - אסור למדיר להשיא למודר את בתו (כי מהנהו בנישואין אלו, שהרי נחשב שמוסר לו שפחה לשמשו), אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה.
- המדיר בנו לתלמוד תורה - מותר למלא לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר (שהנאה מרובה נדר הימנו ולא הנאה מועטת).
- המודר הנאה מחברו - יכול המדיר לזון את עבדיו ושפחותיו הכנענים, אך לא יזון את בהמתו של המודר.

דף לט

דף לט עמוד א

- לדעת שמואל: המשנה (שבסוף העמוד הקודם) עוסקת במקרה שנכסי המבקר אסורים על החולה, והגמרא מבארת בשני אופנים את טעם האיסור על המבקר לשבת אצל החולה.
- לדעת עולא: המשנה (שבסוף העמוד הקודם) עוסקת במקרה שנכסי חולה אסורים על המבקר.
- כאשר נכסי חולה אסורים על המבקר: מותר להיכנס לביתו של החולה כדי לבקרו (כי לא התכוון להדירו מכך), אך אם חלה בנו – שואלו בשוק אך לא בביתו, כי אסורה עליו דריסת הרגל בביתו.

דף לט עמוד ב

- ריש לקיש מביא רמז למצוות ביקור חולים מן התורה.
- שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם: תורה, תשובה, גן עדן, גיהנום, כסא הכבוד, בית המקדש, שמו של משיח.
- בברייתא נאמר: "ביקור חולים אין לה שיעור" – ונחלקו אביי ורבא מה הכוונה: אפילו גדול חייב לבקר קטן / אפילו מאה פעמים ביום.
- כל המבקר חולה – נוטל אחד משישים בצערנו.

דף מ

דף מ עמוד א

- כל מי שאין מבקר חולים - כאילו שוכך דמים.
- כל המבקר את החולה - גורם לו שיחיה.
- כל המבקר את החולה - ניצול מדינה של גיהנום.
- אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור - שמע לזקנים ואל תשמע לילדים, שבניין ילדים סתירה וסתירת זקנים בניין.
- רב מביא את המקור לכך שהקב"ה זן את החולה.
- רב מביא את המקור לכך שהשכינה שרויה למעלה ממיטתו של חולה.

דף מ עמוד ב

- אביו של שמואל בנה מקוואות לבנותיו בימי ניסן, כדי לטבול בהם, כי לא ניתן לטבול בנהר כי יש לחשוש שמא מתרבים מי הגשמים על מי הנהר (ואין מי גשמים מטהרים בזוחלין אלא כשהם עומדים).
- אביו של שמואל היה עושה לבנותיו מחצלאות בימי תשרי, כדי להניחם בתוך הנהר תחת רגליהן בשעת הטבילה, כדי שלא ידבק ברגליהן הטיט שבנהר ויחצוץ בטבילתן.

דף מא

דף מא עמוד א

- אין עני אלא בדעה.
- מי שיש בו דעת כמי שיש בו הכל.
- אין החולה עומד מחוליו עד שמוחלים לו על כל עוונותיו.
- רב יוסף נחלש ושכח את לימודו, ותלמידו אביי הזכיר לו בהזדמנויות שונות דברים שלימד אותם לפני כן.
- גדול נס שנעשה לחולה יותר מן הנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה.
- כיוון שהגיע קיצו של אדם הכל מושלים בו.
- לדעת רבי אליעזר: אין מבקרים לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש.

דף מא עמוד ב

- המדיר את חברו ליהנות ממנו - מותר לו לרפא את גופו אך לא את בהמתו.
- במשנה ובברייתא בעמוד זה מובאים חילוקי דינים נוספים בנוגע למודר הנאה מחברו (בנוגע ל: מרחץ משותף, שינה משותפת, הסבה על המיטה, אכילה משותפת).
- אם נשכרו המדיר והמודר אצל בעל הבית לחפירת קרקע - אסור למודר לחפור קרוב למדיר, ונחלקו רבי מאיר וחכמים אם מותר למודר לחפור בריחוק מקום מהמדיר.

דף מב

דף מב עמוד א

- המשנה עוסקת במדיר את חברו שלא יהנה/יאכל ממנו, אם מותר לו ליהנות משדהו ומפירותיו בשביעית.
- הגמרא מעלה אפשרות שרב ושמואל נחלקו על רבי יוחנן וריש לקיש אם אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו, אך דוחה אפשרות זו.
- האומר לבנו "קונם שאתה נהנה לי" – אם מת, יירשנו; האומר לבנו "קונם שאתה נהנה לי בחיי ובמותי" – אם מת, לא יירשנו.

דף מב עמוד ב

- למסקנת הגמרא: הכל מודים שאדם יכול לאסור דבר שברשותו לכשיצא מרשותו, וזה כאשר אומר 'נכסים אלו', אך לא אם אומר 'נכסי'.
- לדעת רבי שמעון בן אליקים [החולק על עולא] אסור למודר הנאה מחברו להיכנס בשביעית לשדה של חברו לצורך לקיטת הפירות (גזירה שמא ישתהה שם לעמוד שלא לצורך לאחר שיסיים ללקוט את הפירות ונמצא שנהנה מקרקע המדיר באיסור).

דף מג

דף מג עמוד א

- במשנה (בעמוד הקודם) נאמר ש"המודר הנאה מחברו לא ישאילנו ולא ישאל ממנו" - לדעת רבי יוסי ברבי חנינא: מדובר בשניהם נדרו הנאה זה מזה, ולדעת אביי: רק אחד מהם נדר (כפשט לשון המשנה) והטעם שאסור לשאול זה גזירה משום להשאיל.
- המשנה בעמוד זה ממשיכה לעסוק בדיני המודר הנאה מחברו.
- היו מהלכים בדרך ואין לאחד מהם מה לאכול אך הוא אסור בהנאה מחברו - לדעת ת"ק: יניח חברו אוכל על הסלע ויאמר "הרי הן מופקרים לכל מי שיחפוץ" והלה נוטל ואוכל, לדעת רבי יוסי: פתרון זה אסור, והגמרא מבררת את טעמו של רבי יוסי עד סוף העמוד הבא.

דף מג עמוד ב

- שכיב מרע שכתב את כל נכסיו לשני אנשים, מקצתן לראשון וכולן לשני, והבריא - ראשון בלבד קנה.
- המפקיר את שדהו - עד שלושה ימים לאחר הפקרתו יכול לחזור בו.

דף מד

דף מד עמוד א

- אמר "תהא שדה זו מופקרת ליום אחד / לשבת אחת / לחודש אחד / לשנה אחת / לשבוע אחת": עד שלא זכה בה, בין הוא בין אחר - יכול לחזור בו, משזכה בה, בין הוא בין אחר - אין יכול לחזור בו.
- בברייתא (המתחילה בסוף העמוד הקודם) יש לכאורה סתירה בין הרישא לסיפא, והגמרא מביאה שני תירוצים ליישב את הסתירה (עולא וריש לקיש).

דף מד עמוד ב

- אסור לעשר מן הפטור על החייב או מן החייב על הפטור.
- הגמרא מקשה מברייתא על תירוצו של ריש לקיש, ומתרצת.
- המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו - חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר (כדין הפקר).

רבו ההשמטות

"ביחוד במסכת זו רבו ההשמטות.
קדמונינו הביאו מאמרים שונים ממסכת
נדרים שאינן לפנינו, והיתה המסכת
הולכת וחסרה מני אז עד תקופת הדפוס".
(הרב ראובן מרגליות, מחקרים בדרכי
התלמוד וחידותיו)

דף מה

דף מה עמוד א

- לדעת רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: כל המפקיר בפני שלושה - ההפקר חל, בפני שנים - ההפקר לא חל.
- לדעת רבי יהושע בן לוי: מדין תורה אפילו הפקיר בפני אחד - ההפקר חל ("ומה טעם אמרו בשלשה? כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין").

דף מה עמוד ב

- **פרק חמישי**, המתחיל בתחילת העמוד, ממשיך לדון בדיני מודר הנאה מחברו.
- השותפים שנדרו הנאה זה מזה - לדעת ת"ק: אסורים להיכנס לחצר של שניהם, לדעת רבי אליעזר בן יעקב: מותרים.

דף מו

דף מו עמוד א

- המשנה מבארת מה יהיה הדין במקרים הבאים: שותפים שנדרו הנאה זה מזה / כאשר היה רק אחד מהשותפים מודר הנאה מחברו / כאשר אדם מן השוק היה מודר הנאה מאחד מהשותפים / חפצים השייכים למדיר אלא שהם מושכרים לאדם אחר האם מותר המודר להנות מהם.
- למסקנת הגמרא: מחלוקת חכמים ורבי אליעזר בן יעקב שבמשנה היא לא כאשר "הדירו זה את זה" אלא רק ב"נדרו" (=שכל אחד אסר על עצמו הנאת חברו).

דף מו עמוד ב

- לדעת רב יוסף בשם זעירי (למסקנה): מחלוקת חכמים ורבי אליעזר בן יעקב (שבמשנה בעמוד הקודם) היא בחצר שאין בה כדי חלוקה, אבל בחצר שיש בה כדי חלוקה לדעת כולם אסור.
- רב הונא ורבי אלעזר פסקו כרבי אליעזר בן יעקב (ששותפים המודרים הנאה זה מזה מותרים להיכנס לחצר המשותפת לשניהם).
- האמוראים נחלקו מהו השיעור של "תפיסת יד" המוזכרת במשנה שבעמוד הקודם.

דף מז

דף מז עמוד א

- האומר לחברו "קונם לבית זה שאתה נכנס" ולאחר מכן מת או שמכרו לאחר - אסור, מכיוון שאדם אוסר דבר שברשותו אף לכשיצא מרשותו.
- האומר "קונם פירות האלו עלי / קונם הן על כי / קונם הן לפי" - אסור אף בחילופיהן ובגידוליהן.

דף מז עמוד ב

- הגמרא ניסתה פעמיים לפשוט לקולא את שאלת רמי בר חמא (מהעמוד הקודם) "אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן", אך דחתה ניסיונות אלו.
- המקדש אשה בפירות עורלה - אינה מקודשת, מכרן וקידש בדמיהן - הרי זו מקודשת.

דף מח

דף מח עמוד א

- המשנה הראשונה בעמוד מבארת מה דינם של דברים השייכים לרבים, האם המודר מהיחיד מותר להשתמש בהם או לא.
- אנשי גליל קנטרנין היו והיו נודרין הנאה זה מזה (ונגרם מכך מכשול שהיו עוברים על איסור נדר ע"י שהיו משתמשים בדברים של העיר) - עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהן לנשיא.
- מ"מעשה בית חורון" לומדים שאם המדיר אינו מתכוון באמת להקנות לאדם אחר אסור המודר ליהנות מכך.
- אמרו חכמים: כל מתנה שאינה מתנה גמורה עד כדי כך שאם הקדישה המקבל תהא מקודשת - אינה מתנה.

דף מח עמוד ב

- מעשה באחד שהיה לו בן שהיה גונב אניצי פשתן, ואסר האב בנדר על בנו שלא יהנה מנכסיו, אך אמר שבן זה יקנה חלק בנכסיו עם שאר בניו כדי שאם יוולד לו בן תלמיד חכם יוכל הנכד לזכות בחלק מהירושה - ונחלקו האמוראים אם הקנאה כזו, שאינה אלא על מנת שהמקבל יקנה לאדם אחר, חלה או לא (והגמרא ניסתה להוכיח מהמשנה שבעמוד הקודם שלא).
- לדעת רבי אליעזר: אפילו דבר שבני אדם רגילים לוותר זה לזה ואינם מקפידים עליו, אסור למודר הנאה ליהנות בדבר זה מן המדיר.

דף מט

דף מט עמוד א

- **פרק שישי**, המתחיל בעמוד זה, מלמד שמי שנדר לאסור עליו מאכל מסוים, הרי הוא מותר בכל המאכלים האחרים שאינם כלולים בשם אותו המאכל לפי לשון בני אדם.
- במקומו של התנא של משנתנו - לצלי קוראים צלי ולמבושל קוראים מבושל, ולכן הנודר מן המבושל מותר בצלי, אך במקומו של רבי יאשיה - אפילו לצלי היו קוראים מבושל, ולכן הנודר מן המבושל אסור בצלי.
- התנא של המשנה קורא "תבשיל" לכל דבר הנאכל עם פת, ולכן הנודר מן התבשיל מותר לו לאכול תבשיל עבה, כי אינו נאכל עם פת ואינו נקרא "תבשיל".
- תוכו של דלעת יפה לאכול עם התרדיון, ותוכן של זרעוני פשתן יפים לאוכלן בכותח.

דף מט עמוד ב

- הגמרא מביאה פרטים שונים בנוגע לאכילת דייסה.
- לא תרוק רוק בפני רבך, אבל אם אכלת דלעת ודייסה ונזדמן לך הרוק בפיו פלוט בפני רבך וזרוק אותו לחוץ שיש בו סכנת נפשות שהן קשין לגופו של אדם כפתילה של אבר.
- הגמרא מביאה שלושה סיפורים בענין הארת פניו של רבי יהודה.
- **גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה** - ולכן רבי יהודה היה נוטל על כתפו קנקן (ורבי שמעון סל) ומוליכו עמו לבית המדרש כדי לשבת עליו.
- הגמרא מביאה שני סיפורים המתארים את גודל עניותו של רבי יהודה.

דף נ

דף נ עמוד א

- מובא הסיפור המפורסם על נישואי רבי עקיבא ובתו של כלבא שבוע, ועל כך שהיו עניים מאוד, ועל כך שרבי עקיבא הלך ללמוד זמן רב מחוץ לביתו (שתים עשרה שנים ומיד לאחריהן שתים עשרה שנים נוספות).
- רבי עקיבא אמר לחכמים שדחו את אשתו שבאה לקבל את פניו: "הניחו לה, שלי ושלכם שלה הוא".
- הגמרא מתארת שישה דברים שמהם נהיה רבי עקיבא עשיר.

דף נ עמוד ב

- בת קיסר אמרה לרבי יהושע בן חנניה: "תורה מפארה בכלי מכוער", והוא השיב לה שהתורה מתקיימת דוקא במי שדעתו שפלה, כמו יין שנשמר טוב בכלי חרס ולא בכלי כסף וזהב.
- הגמרא מבארת מה זה "ביצה טורמיטא" ומה זה "כלופסין".
- אמר רבי: אבותינו אמרו "נשינו טובה" (=שראוה כבר אלא שעכשיו שכחוה), אנו אפילו בעינינו לא ראינו (לא ראינו מעולם טובה).

דף נא

דף נא עמוד א

- בר קפרא ביאר את הנוטריקון של המילים: תועבה, תבל, זימה.
- בן אלעשה היה חתנו של רבי והיה עשיר גדול, ולא יכל לסבול את הזלזול שנהג בר קפרא ברבי בחתונת בנו של רבי, ויצא עם אשתו מהחתונה.
- בן אלעשה נתן ממון גדול לספר כדי שיספר אותו כתגלחת של כהן גדול.
- במשנה ובברייתא מבואר מה הדין כאשר נדר: ממעשה קדרה / מן היורד לקדרה / מן היורד לאלפס / מן הנעשה בקדרה / מן הנעשה באלפס / מן היורד לתנור / מכל מעשה תנור.

דף נא עמוד ב

- במשניות מבואר מה הדין כאשר נדר: מן הכבוש / מן השלוק / מן הצלי / מן המליח.
- במשניות מבואר מה הדין כאשר נדר ואמר: כבוש / שלוק / צלי / מליח שאני טועם.
- הגמרא מסתפקת מה הדין כאשר אמר: קונם דכביש / דשליק / דצלי / דמליח עלי.
- בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם, ודרך בני אדם להשתמש בלשון "דג" לדגים גדולים, ובלשון "דגה" לדגים קטנים (בניגוד ללשון התורה).

דף נב

דף נב עמוד א

- הנודר מן הבשר - מותר ברוטב ובקיפה, ורבי יהודה אוסר.
- הנודר מדבר מסוים ונתערב באחר - אם יש בו בנותן טעם אסור.
- הנודר מן היין - מותר בתבשיל שיש בו טעם יין, אמר "קונם יין זה שאני טועם" ונפל לתבשיל - אם יש בו בנותן טעם הרי זה אסור.

דף נב עמוד ב

- לדעת חכמים: הנודר מן ה'חלב' מותר ב'קום' (מים היוצאים מן החלב) כי במקומם לא קראו ל'קום' 'חלב', אך רבי יוסי חולק, כי במקומו קראו ל'קום' 'קומא דחלבא'.
- הנודר מן הענבים - מותר ביין, מן הזיתים - מותר בשמן.
- אמר "קונם זיתים וענבים אלו עלי" - אסור בהם ובמשקה היוצא מהם (למסקנת הגמרא).
- אמר "קונם זיתים וענבים שאיני טועם" - הגמרא מתלבטת אם אסור במשקה היוצא מהם.

נחטפה השעה

"חובה על כל מחבר ספר לעשות מהדורא על החיבור... והרי גם רב אשי עשה מהדורא על הש"ס, וכמדומה לי שמסכתות נדרים, נזיר, ערכין, כריתות, תמורה, מעילה, תמיד, נחטפה השעה ולא נעשה עליהן מהדורא, ולכן באמת סגנון מסכתות הללו אינן כסגנון שאר הש"ס".

(תפארת ישראל אבות ב/ד)

דף נג

דף נג עמוד א

- לדעת רבי שמעון בן אלעזר: כל שדרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול - נדר בו אסור אף ביוצא ממנו, נדר מיוצא ממנו אסור אף בו.
- למסקנת הגמרא: כל שאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול - לדעת ת"ק: אסור בו ומותר ביוצא ממנו, לדעת רבי יהודה בן בתירא: אסור גם ביוצא ממנו, ולדעת חכמים: אסור רק ביוצא ממנו.
- המשנה מפרטת (וביתר הרחבה הברייתא) מה דין הנודר: מן היין / מן השמן / מן הדבש / מן החומץ / מן הכרישין / מן הירק.

דף נג עמוד ב

- יש מחלוקת תנאים אם מותר להביא לארץ ירק מחו"ל (מחשש שמא יש בהן מעפר חו"ל וטמא משום ספק מת), ולכן הנודר בשנת השמיטה שלא ליהנות מן הירק ישנה מחלוקת אם מותר בירקות גינה.
- המשנה מפרטת מה דין הנודר: מן הכרוב / מן האיספרגוס / מן הגריסין / מן המקפה / מן השום / מן העדשים / מן האשישים.
- בברייתא מכורט מה דין האומר: חטה שאני טועם / חטים שאני טועם / חטה חטין שאני טועם.

דף נד

דף נד עמוד א

- במשנה הראשונה בפרק שביעי, המתחיל בעמוד זה, נאמר: "הנודר מן הירק מותר בדלועין ורבי עקיבא אוסר" - שורש המחלוקת שלהם הוא מה הדין כאשר השליח צריך לחזור ולהימלך במשלח אם להביאו, האם זה נחשב בכלל המין שאמר לו המשלח.
- רבי עקיבא מודה שבמקרה הנ"ל אינו לוקה.
- בדיני מעילה: השליח שעשה שליחותו - בעל הבית מעל, לא עשה שליחותו - שליח מעל.

דף נד עמוד ב

- הנודר מן הבשר - יש מחלוקת תנאים אם מותר בראש וברגליים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות.
- הגמרא מבררת מי הוא התנא שחולק על רבי עקיבא במשנה, ומסיקה שזה רבן שמעון בן גמליאל.
- הקיז דם - לא יאכל: חלב, גבינה, ביצים, שחליים, עופות, בשר מליח.
- אכילת דגים מרפאת את העיניים בסוף החולי של העיניים, אך בתחילת החולי של העיניים היא מזיקה לעיניים.

דף נה

דף נה עמוד א

- רבי מאיר וחכמים נחלקו במה אסור מי שנדר מן הדגן, אך לדעת כולם מי שנדר מן התבואה אינו אסור אלא בחמשת מיני דגן.
- **"וּמִמֶּדְבָּר מִתְּנָה..." - כיוון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל, וכיון שנחלו אל עולה לגדולה, ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו, ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע, ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו.**

דף נה עמוד ב

- בברייתא מבואר דין הנודר: מפירות השנה / מגידולי שנה / מפירות הארץ / גידולי קרקע עלי.
- כמהין ופטריות - גדלים מלחלוחית הארץ, ולכן לעניין נדרים נחשבים בכלל גידולי קרקע, אך יונקים מהאוויר ולא מהארץ, ולכן אין מברכים עליהם בורא פרי האדמה.
- במשנה ובברייתא מבואר דין הנודר: מן הכסות / קונם צמר עולה עלי / הפשתן עולה עלי.

דף נו

דף נו עמוד א

- הנודר מן הבית - לדעת רבי מאיר: מותר בעלייה, וחכמים חולקים.
- בברייתא מובא שנגע צרעת שנראה בעלייה הבית טמא, ונחלקו האמוראים אם זה רק כדעת רבי מאיר או אף כדעת חכמים.
- הנודר מן המיטה - לדעת רבי מאיר: מותר בדרגש, וחכמים חולקים.
- עולא מבאר ש'דרגש' זה מיטה שעורכים אותה למזל ואין שום אדם ישן עליה ('ערסא דגדא'), והגמרא מקשה על דבריו.

דף נו עמוד ב

- רב תחליפא בר מערבא מבאר ש'דרגש' זה מיטה שהמצע שלה עשוי מעור ('ערסא דצלא').
- הנודר מן העיר מותר לו להיכנס לתחומה של עיר ואסור לו להיכנס לעיבורה של עיר (והגמרא לומדת זאת מפסוקים), אבל הנודר מן הבית אסור לו להיכנס מן האגף ולפנים.

דף נז

דף נז עמוד א

- המשנה (המתחילה בתחילת העמוד ומסתיימת בתחילת העמוד הבא) ממשיכה בביאור משמעות של כמה מלשונות הנדרים.
- האומר: קונם פירות האלו עלי / קונם הן על פי / קונם הן לפי - אסור בחילופיהן ובגידוליהן, אך אם אמר: שאני אוכל ושאני טועם - מותר בחילופיהן ובגידוליהן (אם מדובר בדבר שזרעו כלה).

דף נז עמוד ב

- בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו - הגמרא מתלבטת אם אותם גידולי היתר מבטלים את האיסור או לא.
- בנוגע להתלבטות זו - רבי יצחק נפחא פשט להיתר (בהסתמך על מקור אחד), רבי ירמיה/רבי זריקא פשט לאיסור (בהסתמך על שני מקורות), רבי אמי בתחילה לא ידע אך לבסוף ניסה למצוא מקור נוסף להיתר.

דף נח

דף נח עמוד א

- הגמרא (רבי אמי) מנסה בעמוד זה להביא שתי הוכחות לפשוט את התלבטות הגמרא מהעמוד הקודם (בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו, אותן גידולי היתר מבטלים את האיסור או לא?) – ודוחה את שתי ההוכחות.
- כל דבר שיש לו מתירין (כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש) לא נתנו בו חכמים שיעור לביטולו בתערובת ותערובת שלו אפילו באלף לא מתבטלת, וכל דבר שאין לו מתירין (כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם) נתנו בו חכמים שיעור לביטולו בתערובת (במאה או במאתים).

דף נח עמוד ב

- הגמרא (רבי אמי) מביאה הוכחה שלישית (שנשארה למסקנה) שאין הגידולים נמשכים אחר העיקר אלא אדרבה מבטלים אותו.
- ליטרא מעשר טבל שזרעה בקרקע והשביחה והרי היא כעשר ליטריין – חייבת במעשר ובשביעית, ומעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון.

דף נט

דף נט עמוד א

- סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין - כל התערובת תירקב.
- כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה - ולכן מצוה להישאל על הקונמות (ולכן נחשבים הם כדבר שיש לו מתירין).
- רב חסדא לא קיבל את דברי רבה בשם רבי יוחנן שאמר שליטרא בצלים שתיקנה וזרעה והתווספו בה בצלים הרבה מתעשרת לפי כולה (גם הגידולים וגם העיקר).

דף נט עמוד ב

- לדעת רשב"ג: אין העיקר בטל לגידולים, אך לא קשה מכך על רבי יוחנן כי לדעת רשב"ג אין העיקר בטל אלא רק באופן שלא טרח לעשות מעשה בעיקר כדי לבטלו.
- ליטרא מעשר של טבל שזרעה, מכיוון שהיא של איסור אינה בטלה בגידוליה הפטורים משום שביעית.

דף ס

דף ס עמוד א

- לדעת רבי ינאי: גידולי גידולין של בצל של תרומה, ורבו אותן גידולין על עיקרו - מותר.
- **פרק שמיני**, המתחיל בעמוד זה, עוסק ברובו בנדרים שיש בהם ביטויים של הגבלת זמן.
- האומר: "קונם יין שאני טועם היום" - אינו אסור אלא עד שתחשך, ולדעת רבי ירמיה: לכשתחשך צריך שאלה לחכם (מגזירת חכמים).
- האומר "קונם יין שאני טועם יום אחד" - אסור מיום ליום (עשרים וארבע שעות מרגע הנדר).

דף ס עמוד ב

- היום הראשון של ראש חודש (כאשר יש שני ימים של ראש חודש) שהוא היום השלושים של החודש הקודם - מכונה בלשון בני אדם "ראש חודש" ומשויך לחודש הבא.
- האומר: "קונם יין שאני טועם יום" - הגמרא מתלבטת האם נחשב כמי שאומר "היום" או כמי שאומר "יום אחד".

דף סא

דף סא עמוד א

- האומר: "קונם יין שאני טועם יובל" - הגמרא מתלבטת האם נאסר גם בשנת החמישים או לא.
- רבי יהודה וחכמים נחלקו האם שנת היובל עולה למנין שנות השמיטה או לא.

דף סא עמוד ב

- למסקנת הסוגיה: כל שזמנו קבוע ואמר "עד לפני (אותו דבר)" - לדעת רבי מאיר: אסור עד שיצא, ולדעת רבי יוסי: אסור רק עד שיגיע (ההיפך מגרסת המשנה שלנו).
- הנודר עד הקציר/הבציר/המסיק - אינו אסור אלא עד שיגיע (כי כל דבר שאין זמנו קבוע, בין אמר "עד שיהא" בין אמר "עד שיגיע", אינו אסור אלא עד שיגיע).
- הנודר מפירות הקיץ - אין אסור אלא בתאנים, ולדעת רשב"ג: ענבים בכלל תאנים.

דף סב

דף סב עמוד א

- כאשר הוקפלו רוב המקצועות (הסכינים שחותכים בהם תאנים) - התאנים שנשארו מותרות משום גזל ופטרות מן המעשרות.
- כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם.
- רבי טרפון עשיר גדול היה.
- לא יאמר אדם: אקרא שיקראוני חכם, אשנה שיקראוני רבי, אשנן שאהיה זקן ואשב בישיבה - אלא למד מאהבה וסוף הכבוד לבא.
- עשה דברים לשם פעלים (לשם שמים), ודבר בהם לשמם, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ואל תעשם קורדום להיות עודר בו.
- מותר לאדם להודיע שהוא תלמיד חכם במקום שאין מכירים אותו (כדי שלא יזלזלו בכבוד תורתו ויענשו - רא"ש).
- מה כהן נוטל בראש, אף תלמיד חכם נוטל בראש.

דף סב עמוד ב

- "וקדשתו" לכל דבר שבקדושה - לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון.
- מותר לתלמיד חכם לומר שאינו נותן מיסים.
- הכל לפי מקום נדרו, ולכן לדוגמה: הנודר עד הקיץ כשהוא נמצא בגליל ואח"כ ירד לעמקים, אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל.

דף סג

דף סג עמוד א

- יש שלוש דעות בתנאים מתי זמנה של רביעה ראשונה שנייה ושלישית.
- בזמן של רביעה ראשונה מתחילים להתפלל על הגשמים, בזמן של רביעה שלישית גוזרים תענית אם לא ירדו עדיין גשמים, והנודר "עד הגשמים" אסור עד זמן רביעה שנייה (לפי הביאור המיוחס לרש"י).
- לדעת רבי יוסי: אין היחידים מתענים על הגשמים עד שיגיע ראש חודש כסליו ולא ירדו גשמים.
- לדעת רבי מאיר: בשנה מעוברת - אדר הראשון כותב אדר הראשון, אדר שני כותב אדר סתם, ורבי יהודה סובר להיפך.

דף סג עמוד ב

- מי שנדר דבר מה עד ראש חודש אדר והיתה השנה מעוברת - אם לא ידע בשעת נדרו שהשנה מעוברת נאסר עד ראש חודש אדר הראשון, ואם ידע בשעת נדרו שהשנה מעוברת נאסר עד ראש חודש אדר השני.
- האומר "קונם יין שאיני טועם עד שיהא הפסח" - לא נתכוון זה אלא עד ליל פסח, עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין.
- האומר "קונם בשר שאיני טועם עד שיהא הצום" - אינו אסור אלא עד לילי צום, שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר.
- המשנה ממשיכה לעסוק בבירור כוונתו של הנודר בנדרים שונים.

דף סד

דף סד עמוד א

- **פרק תשיעי**, המתחיל בעמוד זה, עוסק בדיני התרת נדרים, ומפרט במה פותחים פתח להתרת הנדר.
- רבי אליעזר וחכמים נחלקו אם פותחים לאדם בכבוד אביו ואמו.
- רבי אליעזר וחכמים נחלקו אם פותחים בנולד.
- "אמר רבי צדוק: עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו יפתחו לו בכבוד המקום, אם כן אין נדרים" – אביי ורבא נחלקו בביאור דבריו ("אין נדרים").

דף סד עמוד ב

- המקור לדעת רבי אליעזר שפותחים בנולד הוא מהפסוק "כִּי יָמָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים" ומיתה היא נולד (אך לדעת חכמים: הכוונה היא שירדו מנכסיהן, וזה לא נחשב לנולד).
- כל מקום שנאמר "נצים" ו"נצבים" אינן אלא דתן ואבירם.
- **ארבעה חשובים כמת: עני, מצורע, סומא, מי שאין לו בנים.**

דף סה

דף סה עמוד א

- המודר הנאה מחבירו (תוס': בפניו) - אין מתירין לו אלא בפניו.
- צדקיהו ראה את נבוכדנצר אוכל ארנבת חיה, ונבוכדנצר השביע אותו שלא יספר על כך לאחרים, ולבסוף צדקיהו נשאל על שבועתו זו, ונבוכדנצר כעס על כך (כי נשאל על שבועתו שלא בפניו).
- לדעת רבי מאיר: יש דברים שהן כנולד ואינן כנולד (ולכן ניתן לפתוח בהם את הנדר), וחכמים חולקים. (ונחלקו רב הונא ורבי יוחנן בביאור הדוגמאות שבמשנה).

דף סה עמוד ב

- ועוד אמר רבי מאיר: פותחין לו מן הכתוב שבתורה ואומרים לו אילו היית יודע שאתה עובר על לא תקום ועל לא תטור / לא תשנא את אחיך בלבבך / ואהבת לרעך כמוך / וחי אחיך עמך שהוא עני ואין אתה יכול לפרנסו - אמר אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר, הרי זה מותר.
- פותחים לאדם שנדר לגרש את אשתו, בכתובת אשתו (ואם יאמר שלא ידע שיצטרך לשלם - מתירים לו את נדרו).
- לא ניתן לדייק מהמשנה שמטלטלים משתעבדים לכתובה, וכן לא ניתן לדייק מהמשנה ש"אין מסדרין לבעל חוב".

דף סו

דף סו עמוד א

- פותחים פתח לנודר בימים טובים ובשבתות.
- לדעת רבי עקיבא: נדר שהותר מכללו (מקצתו) הותר כולו.
- פותחים פתח לנודר בכבוד עצמו ובכבוד בניו.
- בכה רבי ישמעאל ואמר: **בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן**, וכשמת רבי ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות: בנות ישראל על רבי ישמעאל בכינה.
- אם אמר "קונם שאיני נושא את פלונית כעורה", ונעשית נאה לאחר זמן – לדעת ת"ק: הנודר אסור בה, לדעת רבי ישמעאל: הנודר מותר בה.

דף סו עמוד ב

- מסופר על רבי יהודה שזלזל בכבוד תורתו כדי להשכין שלום בין איש לאשתו, ועל רבי שמעון שסבר שאין לזלזל בכבוד התורה לשם כך.
- מסופר על אשה שנקראה "לכלוכית".
- **פרק עשירי**, המתחיל בעמוד זה, עוסק בדיני הפרת נדרים (נדרי הבת ונדרי האשה).

דף סז

דף סז עמוד א

- נערה המאורסה - אביה ובעלה ביחד יכולים להפך את נדריה (אך אביה או בעלה לחוד לא יכולים).
- אם הפך אחד מהן את הנדר וקיים השני את הנדר ואחר כך חזר השני ונשאל על הקמתו - אין בידו יותר להפך כעת את חלקו ולהצטרף להפכת הראשון.
- המקור לכך ש"נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה", נלמד לדעת רבה מהפסוק: "וְאִם הָיוּ תְּהִיָּה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ".

דף סז עמוד ב

- הגמרא דנה באריכות בבירור הלימוד הנ"ל של רבה.
- הבעל לא יכול להפך את נדרי אשתו שנדרה לפני הנישואין.

דף סח

דף סח עמוד א

- המקור לכך ש"נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה", נלמד לדעת דבי רבי ישמעאל מהפסוק: "בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבָתוֹ".
- בעל שהפך את נדרי ארוסתו ועדיין לא הפך לה האב – הגמרא שואלת האם הבעל בהפירתו גוזז את הנדר ומבטל חציו (ואח"כ האב יבטל את החצי השני) או שהבעל בהפירתו מקליש את כל הנדר (אבל אין הפירתו מתירה בהיתר גמור שום חלק מהנדר).

דף סח עמוד ב

- הגמרא מביאה ברייתא ארוכה (המתחילה בעמוד הקודם ומסתיימת בעמוד הבא) כדי לענות על השאלה הנ"ל.
- הברייתא מפרטת אופנים שונים: אופן שבו נתרוקנה רשות לאב, אופן שבו לא נתרוקנה רשות לבעל, אופן נוסף שבו נתרוקנה רשות לאב, אופן נוסף שבו לא נתרוקנה רשות לבעל, אופן השנוי במחלוקת בדיון נתרוקנה רשות לאב.

סוגיות הפוכות

"רובן המכריע של הסוגיות הפוכות, נמצאות באחת המסכתות הללו: נדרים ונזיר, כריתות, מעילה ותמורה. במסכת כלשהי בש"ס נמצאת הסוגיא בצורה מסוימת, ואילו באחת מחמשתן נמצאת הסוגיא בצורתה הפוכה. מתוך עשרים וחמש סוגיות שמציינים הראשונים כהפוכות, נמצאות עשרים (!) במסכתות הללו".

("המסכתות המשונות", ר. הירשמן, קולמוס-משפחה)

דף סט

דף סט עמוד א

- הגמרא הוכיחה מהברייתא שבמקרה שהבעל הפך את נדרי ארוסתו ועדיין לא הפך לה האב – לדעת בית שמאי: הבעל בהפרתו גוזז את הנדר ומבטל חציו (ואחר כך האב יבטל את החצי השני), ולדעת בית הלל: הבעל בהפרתו מקליש את כל הנדר (אבל אין הפרתו מתירה בהיתר גמור שום חלק מהנדר).
- נשאלין על ההקם (אב שהקים את נדרי בתו או בעל שהקים את נדרי אשתו – יכולים ללכת לחכם שיבטל את ההקמה), ואין נשאלין על ההפך (האב או הבעל לא יכולים להישאל אצל חכם ולבטל את הפרתם).
- אם קיים פעמיים את הנדר ונשאל על ההקמה הראשונה וביטלה – ההקמה השנייה חלה.

דף סט עמוד ב

- האומר "הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים" – הרי זו תמורת עולה לדעת רבי מאיר, אך לדעת רבי יוסי: אם לכך נתכוון מתחילה, הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחד, דבריו קיימים.
- האומר "קיים ליכי ומופר ליכי ולא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה" – חלה ההפרה לבדה.
- כל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, ולכן אם אמר בבת אחת "קיים ומופר ליכי" – כאילו לא אמר כלום (ע"פ ר"ן).

דף ע

דף ע עמוד א

- הגמרא ממשיכה להביא כמה ספקות של רבה בדיני הקמה והפרה.
- נערה המאורסה שנדרה ומת אביה - אין בעלה יכול להפך את הנדר לבדו (נלמד מהפסוק "בְּנֶעְרִיהָ בֵּית אָבִיהָ").
- נערה המאורסה שנדרה ומת בעלה - האבא יכול להפך את נדרה לבדו (נלמד מהפסוק "וְאִם הָיוּ תְהֵיָה לְאִישׁ וְנִדְרֶיהָ עָלֶיהָ").

דף ע עמוד ב

- אם הארוס קידש את ארוסתו כשהיא נערה ואחר כך בגרה - אין הארוס מפר את נדריה.
- אם הארוס קידש את ארוסתו כשהיא בוגרת - רשאי להפך את נדרה, ודין זה נשנה גם במשנה בעמוד א וגם במשנה להלן (בדף עג עמוד ב), והגמרא מבארת (בשני אופנים) מדוע דין זה נשנה פעמיים.

דף עא

דף עא עמוד א

- נדרה והיא ארוסה, נתגרשה בו ביום, נתארסה שוב בו ביום, ואפילו למאה - אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, ואפילו נדרים ששמע אותם הארוס הראשון קודם שגירשה (נלמד מהפסוק: "וְאִם הָיָה תְּהֵיָה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ").
- הגמרא מביאה ברייתא המסייעת לדין הנ"ל (שהארוס השני מפר יחד עם האב אף נדרים שנראו לארוס הראשון). (ברייתא זו קשה להבנה ורבו בה הפירושים).

דף עא עמוד ב

- נדרה והיא ארוסה, ושמע ארוסה את נדרה, וגירש את ארוסתו בו ביום - הגמרא שואלת האם הגירושין נחשבים לשתיקה ונדריה אינם מוקמים ואינם מופרים, או שהגירושין נחשבים כהקמה (ואם יחזירה בו ביום לא יוכל להפך את נדרה זה).

דף עב

דף עב עמוד א

- הגמרא מנסה שלוש פעמים לפשוט את שאלת הגמרא מהעמוד הקודם [נדרה והיא ארוסה, ושמע ארוסה את נדרה, וגירש את ארוסתו בו ביום - האם הגירושין נחשבים לשתיקה ונדרה אינם מוקמים ואינם מופרים, או שהגירושין נחשבים כהקמה?], ודוחה את הנסיונות הללו.
- אין הבעל יכול להפך את הנדרים שנדרה אשתו לפני הנישואין.

דף עב עמוד ב

- דרך תלמידי חכמים - עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו, אומר לה: כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הם מופרים.
- רמי בר חמא מסתפק האם בעל יכול להפך נדרי אשתו בלי ששמע את הנדר (ויפך על הספק, שאם נדרה יהיה מופר).
- הגמרא מנסה ארבע פעמים לפשוט ספק זה, אך דוחה את הנסיונות הללו.

דף עג

דף עג עמוד א

- למסקנת הגמרא: חרש לא יכול להפך את נדרי אשתו.
- כל הראוי לבילה - אין בילה מעכבת בו, וכל שאין ראוי לבילה - בילה מעכבת בו.
- יש מחלוקת תנאים מדוע לא ניתן להשקות (את המים המאררים) לשתי נשים סוטות בבת אחת.
- למסקנת הגמרא: אין בעל יכול להפך בבת אחת לשתי נשיו את נדריהן (כך הכרעת הביאור לפי הר"ן, אך בפירוש הראשון הביא שיש בכך מחלוקת תנאים).

דף עג עמוד ב

- לדעת רבי אליעזר: ארוסה שהגיע זמנה להינשא והתחייב בעלה במזונותיה (אך עדיין לא נשא אותה), דינה כנשואה שבעלה מפר לה את נדריה לבדו, וחכמים חולקים.
- לדעת משנה אחרונה: אין בת ישראל המאורסת לכהן אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה (ואפילו אם כבר הגיע זמנה להינשא וכבר התחייב הארוס במזונותיה).
- כל הנודרת - על דעת בעלה היא נודרת.

דף עד

דף עד עמוד א

- שומרת יבם - לדעת רבי אליעזר: היבם (אחי בעלה המת לפני שמייבם אותה) יכול להפך את נדריה, ולדעת רבי יהושע: רק אם יש לה יבם אחד הוא יכול להפך את נדריה, ולדעת רבי עקיבא: בכל מקרה יבם לא יכול להפך את נדריה.
- הגמרא עוסקת בבירור דעתו של רבי אליעזר (ומעלה שתי אפשרויות לנימוק שיטתו).

דף עד עמוד ב

- 'מאמר' לבית שמאי (הסוברים ש'מאמר' קונה קנין גמור ביבמה) - רבה מתלבט האם אירוסין עושה או נישואין עושה [אך לא ניתן לפשוט מסוגייתנו תשובה להתלבטות זו].
- הגמרא מביאה ברייתא כדעתו של רבי אמי הסובר שמחלוקת התנאים במשנה (בעמוד הקודם) היא במקרה שעשה היבם 'מאמר' ביבמתו.

היכן הם אמוראי הדור החמישי והשישי?

"בעוד אמוראי ארבעת הדורות הראשונים מופיעים במסכתות הללו ביחס קבוע, יחסית לכל הש"ס, הרי שאמוראי הדור החמישי והשישי, מופיעים באחוזים נמוכים בהרבה, יחסית להופעתם הכללית בש"ס... שכיחותם של אמוראי הדורות האחרונים במסכתות אלו, נמוכה לאין ערוך משכיחותם של אמוראי הדורות הקודמים".

("המסכתות המשונות", ר. הירשמן, קולמוס-משפחה)

דף עה

דף עה עמוד א

- אדם לא יכול לקיים כעת את הנדרים שתידור אשתו בעתיד.
- לדעת רבי אליעזר: אדם יכול להפך כעת את הנדרים שתידור אשתו בעתיד, וחכמים חולקים.
- הגמרא מתלבטת האם לדעת רבי אליעזר במקרה הנ"ל הנדרים חלים ובטלים מיד או שאינם חלים כלל.

דף עה עמוד ב

- הגמרא מנסה (בעמוד זה) להביא שלוש הוכחות לכך שרבי אליעזר סובר במקרה הנ"ל שהנדרים לא חלים כלל, אך דוחה את הנסיונות הללו.
- מקוה - מעלה את הטמאים מטומאתם אך אין מציל על הטהורים הטובלים בו כעת מליטמא בעתיד.

דף עו

דף עו עמוד א

- למסקנת הגמרא: במקרה שהבעל מפר כעת את הנדרים שתידור אשתו בעתיד - לדעת רבי אליעזר הנדרים אינם חלים כלל.
- זרעים טמאים - כיוון שזרעם בקרקע, טהורים.
- זרעים המחוברים לקרקע - לא מקבלים טומאה (שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע).
- הגמרא מבררת מדוע חכמים חולקים על רבי אליעזר וסוברים שאדם לא יכול להפך כעת את הנדרים שתידור אשתו בעתיד.
- אדם לא יכול למכור את בתו לאמה כאשר היא נערה.
- אמה העבריה יוצאת לחירות כאשר היא מגיעה לגיל של 'נערה'.

דף עו עמוד ב

- הפרת נדרים (שהאב מפר לבתו והבעל לאשתו, ביום שומעם את הנדר) - לדעת המשנה ולדעת ת"ק בברייתא [וכך פסקו האמוראים]: כל היום, ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון בברייתא: מעת לעת. (והגמרא מבארת את טעמיהם).
- מסופר על אמוראים שסברו ש"פותחים בחרטה", ולכן לא היו צריכים עיון למצוא 'פתח' (ע"פ הר"ן).

דף עז

דף עז עמוד א

- למסקנת הגמרא: נחלקו תנאים אם מפירין נדרים בשבת רק לצורך השבת או אפילו שלא לצורך השבת (ומחלוקת זו תלויה במחלוקת התנאים אם הפרת נדרים היא כל היום או מעת לעת).
- נשאלים בשבת לנדרים שהם לצורך השבת, אפילו בנדרים שהיה להם פנאי מבעוד יום להישאל עליהם.
- נשאלים בשבת על נדרים אפילו בשלושה הדיוטות (והדבר לא נראה כ"דין").

דף עז עמוד ב

- רב נחמן פסק שנשאלים לנדרים: עומד, דיין יחידי, בלילה, בקרובים, ובשבת ואפילו היה להן פנאי מבעוד יום. (אך רבן גמליאל סובר שצריך לשבת, כי לדעתו "פותחים בחרטה" ולכן צריך לשבת ולעיין בדבר).
- כל הנודר - אע"פ שהוא מקיימו, נקרא חוטא.
- המכר נדרי אשתו - לדעת בית שמאי: בשבת מבטל בליבו, בחול מוציא בשפתיו, לדעת בית הלל: אחד זה ואחד זה מבטל בליבו ואין צריך להוציא בשפתיו.

דף עח

דף עח עמוד א

- **חכם מתיר נדרים - ואין בעל מתיר, בעל מפר נדרים - ואין חכם מפר.**
- **שלושה הדיטות כשרים להתרת נדרים, וכן יחיד מומחה כשר להתרת נדרים.**
- **לדעת בית שמאי: אין שאלה בהקדש (=הקדש בטעות חל).**
- **'שחוטי חוץ' - חייבים על שחיטה אך לא על מליקה.**

דף עח עמוד ב

- **מועדי ה' - צריכים קידוש בית דין (שיקדשו בית הדין את ראש החודש, ועל פיו יקבע זמן המועדות), אך שבת בראשית - לא צריכה קידוש בית דין (אלא חלה וקדושה מאליה).**
- **לדעת רבי חנינא: אב/בעל ששמע את נדר בתו/אשתו ושתק כדי להקניט אותה (שתסבור שבדעתו לקיים את הנדר אבל באמת דעתו להפך לה לאחר מכן) - מפר אפילו מכאן ועד עשרה ימים.**

טעויות מרובות

”במסכת זו לא ירדתי רק להגיה הטעויות
מפני שהן רבות בג' הפירושים ויותר
בדברי התוספות, ועל כן מנעתי ידי
מלחדש בה שום דבר חוץ מתיקון
הטעויות כפי עניות דעתי.”

(מהרש"א בתחילת המסכת)

דף עט

דף עט עמוד א

- לאחר שקיים את הנדר אינו יכול להפך את הנדר, וכן לאחר שהפך את הנדר אנו יכול להקים את הנדר.
- נשאלין על ההקם (שאם הקים את הנדר של בתו/אשתו, יכול לישראל עליו באותו יום ששמע על כך ואח"כ יכול להפך את הנדר), ואין נשאלין על ההפך (שאם הפך, שוב אינו יכול לישראל לבטל אותה ההפכה).
- חמישה אמוראים (מאמצע העמוד הקודם) הקשו (כל אחד ממקור אחר) על דעת רבי חנינא (הסובר שאב/בעל ששמע את נדר בתו/אשתו ושתק כדי להקניט אותה, מפר אפילו מכאן ועד עשרה ימים), ושלוש הקושיות האחרונות נשארו בתויבתא.
- החלק הראשון של **פרק אחד עשר**, המתחיל בסוף עמוד זה, מבאר אלו נדרים שנדרה אשה יכול בעלה להפך משום שיש בהם עינוי נפש, ואלו משום דברים שבינו לבינה.

דף עט עמוד ב

- נדרים שהבעל מפר לאשתו: נדרי עינוי נפש, ונדרים שבינו לבינה.
- נדרי עינוי נפש - הבעל מפר בין לעצמו ובין לאחרים (ולכן אם גירשה ונשאה אחר, אין הנדר חוזר וחל). נדרים שאין בהם עינוי נפש (אלא שהם דברים שנוגעים בינו לבינה) - לעצמו מפר, לאחרים אינו מפר (ואם גירשה ונשאה אחר, בטלה הפרתו).

דף פ

דף פ עמוד א

- במשנה בתחילת הפרק הובא דוגמא לדעת חכמים לדברים שיש בהן עינוי נפש: אם ארחץ ואם לא ארחץ, אך רבי יוסי חולק וסובר שאין אלו נדרי עינוי נפש.
- בעמוד הקודם מובא ניסיון ראשון (שנדחה) לבאר את מקרה המחלוקת הנ"ל, ובעמוד זה מובאים שני ניסיונות (שנדחו), ובעמוד הבא מובא ניסיון רביעי שנשאר למסקנה.

דף פ עמוד ב

- הגמרא מקשה על שיטת חכמים (שבמשנה בתחילת הפרק) הסוברים שבמניעת רחיצה יש עינוי נפש, ומתרצת.
- ביום כיפור אסורים בעשיית מלאכה ובחמישה עינויים, אך אין ענוש כרת אלא באוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד.
- הגמרא מקשה על שיטת רבי יוסי (שבמשנה בתחילת הפרק) הסובר שבמניעת רחיצה אין עינוי נפש, ומתרצת (בעמוד הבא).
- **חייהן וחיי אחרים - חייהן קודמין לחיי אחרים** (ולכן אם יש מעיין בעיר שיוצא וממשיך לעיר אחרת, רשאים הראשונים לעכב את המים לצורכם אף אם לא יישאר מים לאחרים).

דף פא

דף פא עמוד א

- שלחו מארץ ישראל: (1) הזהרו בתכבוסת וברחיצה, (2) הזהרו ללמוד תורה בחבורה, (3) **הזהרו בבני עניים, שמען תצא תורה.**
- **מפני מה אין מצויין תלמידי חכמים לצאת תלמידי חכמים מבניהן?**
- **לדעת רב יוסף: שלא יאמרו תורה ירושה היא להם, לדעת רבינא: שאין מברכין בתורה תחלה.** (ובגמרא מובאות שלוש תשובות נוספות לשאלה זו).
- במקרים המובאים במשנה בתחילת הפרק (שרבי יוסי סובר שהם אינם נדרי עינוי נפש) - נחלקו האמוראים האם לדעת רבי יוסי יכול להפך נדרים אלו משום דברים שבינו לבינה.

דף פא עמוד ב

- הגמרא מביאה ברייתא הסוברת (כדעת רב אדא בר אהבה) שבמקרה הנ"ל לדעת רבי יוסי יכול להפך נדרים אלו משום דברים שבינו לבינה.
- חכם לא מתיר נדרי עצמו (אלא עליו ללכת לחכם אחר שיתיר לו).
- **אין מאכילים את האדם דבר האסור לו.**
- דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור - אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר כדי לבטלן ממנהג זה.

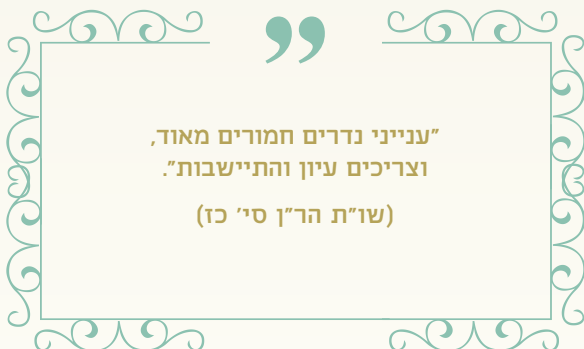
דף פב

דף פב עמוד א

- לדעת רבי יוסי: מניעת תשמיש אין בה עינוי נפש, אלא רק בדרים שבינו לבינה. (והגמרא מסתפקת בדעת חכמים).
- לדעת רב הונא: כל המשניות בפרק שלנו הם דעת רבי יוסי. (והגמרא מביאה לכך הוכחה).
- לדעת לוי: כל הנדרים בעל מפר לאשתו, חוץ מן הנודרת "הנאתי על פלוני" שאינו יכול להפר.

דף פב עמוד ב

- "נדרה משתי ככרות באחת מתענה ובאחת אין מתענה" (שאם לא תאכל האחת, תהא רעבה ויש עינוי, ואם תאכל האחת תהא שבעה ושוב אין צריכה לשנייה ואין בה בשנייה משום עינוי - הביאור המיוחס לרש"י בפירושו הראשון) - נחלקו האמוראים אם באותה הפרה שהפר למתענה עלתה הפרה גם לאותה שאינה מתענה ומותרת בשתיהן הואיל ונדרה ביחד.

דף פג

דף פג עמוד א

- הגמרא מקשה שתי קושיות על הדעה הסוברת ש"מכר למתענה ואין מכר לשאין מתענה", ומתרצת את הקושיות (קושיה אחת מתחילה בעמוד הקודם ומסתיימת בתחילת עמוד זה, והקושיה השניה מתחילה בסוף עמוד זה ומסתיימת בעמוד הבא).
- אין נזירות לחצאין, ואין קורבן לחצאין (לחצי נזירות).

דף פג עמוד ב

- "וְהָיָה יָתֵן אֶל לְבוֹ" - מבאר רבי מאיר, שהכוונה היא שעל החי לתת אל לבו, שמי שרגיל בחייו להספיד אחרים ולבכות על אחרים ולהתעסק בקבורתם של אחרים, כך ינהגו עמו לאחר מיתתו.
- האומרת "קונם יהא עלי כל מה שאהנה מן הבריות" - בעלה לא יכול להכיר לה את נדרה, כי אין בנדרה עינוי נפש (ובגמרא מובאות שלוש דעות לבאר את הטעם לדין זה).

דף פד

דף פד עמוד א

- רבא (הסובר ש"בעל בכלל בריות הוא") הקשה לרב נחמן (הסובר ש"בעל לאו בכלל בריות הוא") ממשנה (להלן דף צ עמוד ב), ורב נחמן תירץ את הקושיה.
- אשה שנדרה ואמרה "קונם שאני נהנית לבריות" – יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה, ולדעת המשנה (בעמוד הקודם) לא יכולה ליהנות במעשר עני, ולדעת הברייתא יכולה.

דף פד עמוד ב

- רב יוסף ביאר (בסוף עמוד א) שהמשנה (שבדף הקודם) סוברת כחכמים והביריתא כרבי אליעזר, אך אביי דחה ביאור זה, ורבא ביאר שהמשנה והביריתא עוסקות במקרים שונים (במשנה מדובר במעשר עני המתחלק בתוך הבית ובביריתא מדובר על מעשר עני המתחלק בתוך הגרנות).
- הגמרא מקשה שיש סתירה במשנה (שבדף הקודם) בין הרישא לסיפא, ומביאה שני תירוצים (תירוץ רב הושעיא בעמוד זה ותירוץ רבא בעמוד הבא).
- הגונב פירות טבל של חברו ואכלו – נחלקו תנאים אם צריך לשלם לו את כל דמי הטבל או רק את דמי החולין שבו.

דף פה

דף פה עמוד א

- אשה שאסרה את ההנאה ממעשה ידיה על קרוביה או על קרובי בעלה - אין בעלה יכול להפר נדר זה, שהרי אין לה בנדר זה עינוי נפש או משום דברים שבינו לבינה.
- שמואל פסק שהלכה כרבי יוחנן בן נורי (שאשה שאסרה את מעשה ידיה על בעלה - יפר, שמא יגרשנה ותהיה אסורה עליו), ולא כדעת ת"ק (הסובר שאינו צריך להפר), ולא כדעת רבי עקיבא (הסובר שיפר, שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו).

דף פה עמוד ב

- שמואל פסק שהלכה כרבי יוחנן הסנדלר (שהמקדיש מעשה ידי אשתו, המותר חולין), ולא כדעת רבי מאיר (הסובר שהמותר הקדש).
- הגמרא הקשתה שיש לכאורה סתירה בין שני הפסקים הנ"ל של שמואל, והביאה ארבעה תירוצים (הצעה לתירוץ ושלושה תירוצים של אמוראים) לקושיה זו (כאשר רק התירוץ האחרון [המובא בדף הבא] לא נדחה).

דף פו

דף פו עמוד א

- האומר לחברו: "שדה זו שאני מוכר לך לכשאשוב ואקחנה ממך הרי היא מקודשת" - הקדשו יחול.
- האומר לחברו: "שדה זו שמכרתי לך לכשאשוב ואקחנה ממך הרי היא מקודשת" - הקדשו לא יחול.
- האומר לחברו: "שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך הרי היא מקודשת" - הקדשו יחול.
- האומר לחברו: "שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך הרי היא מקודשת" - הקדשו יחול.

דף פו עמוד ב

- הקדש חמץ ושחרור - מפקיעין מידי שיעבוד.
- המשנה עוסקת בשלושה אופנים של הכרה בטעות (שהפרתו לא חלה) - טעה בזהות הנודר (נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו ולהיפך), טעה בסוג הנדר (נדרה בנוזר וסבור שנדרה בקרבן ולהיפך), טעה בתוכן הנדר (נדרה מתאנים וסבור שנדרה מן הענבים ולהיפך).

הר"ן על מסכת נדרים

ידוע בשם כמה גדולים, וביניהם ר' חיים
מבריסק, שעיקר דרך לימודם קיבלו
מפירוש הר"ן על מסכת נדרים.

דף פז

דף פז עמוד א

- אמרו לו שמת אביו וקרע ואחר כך נמצא שבנו הוא זה שמת - לא יצא ידי קריעה, אמרו לו שמת לו מת וכסבור שאביו הוא זה שמת וקרע ואחר כך נמצא שבנו הוא זה שמת - יצא ידי קריעה.
- מי שיש לו חולה בתוך ביתו ונתעלף וכמדומה שמת וקרע ואחר כך מת - לא יצא ידי קריעה.
- הלכה ש"תוך כדי דיבור כדיבור דמי" ויכול אדם לחזור בו במשך זמן זה, חוץ ממגדף ועובד עבודת כוכבים ומקדש ומגרש.

דף פז עמוד ב

- לדעת רבי ישמעאל (וכך דעת המשנה בעמוד הקודם): אין הפרה לחצאין, לדעת רבי עקיבא: יש הפרה לחצאין.
- לדעת רבי ישמעאל ורבי עקיבא: יש הקמה לחצאין, ולדעת חכמים: אין הקמה לחצאין (לפי גרסת הר"ן למסקנה).
- אשה שנדרה ובעלה לא ידע שמותר לו להפך את נדרה - יכול הוא להפך לה את נדרה באותו יום שנודע לו שמותר לו להפך את נדרי אשתו.

דף פח

דף פח עמוד א

- הגמרא מבארת את טעמי התנאים שנחלקו אם סומא שהרג בשוגג גולה לעיר מקלט או לא. (ובכך מיישבת את הסתירה מברייתא במסכת מכות על המשנה בסוף העמוד הקודם).
- המדיר הנאה מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות, אומר לה: הרי המעות האלו נתונין לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת בפוך.
- רב ושמואל נחלקו מה יהיה הדין במקרה הנ"ל כאשר אמר לבתו "מה שתרכי עשי" (במקום "מה שאת נושאת ונותנת בפוך").

דף פח עמוד ב

- רבי מאיר סובר ש"יד אשה כיד בעלה". (ורב סובר כמותו).
- אפשר לזכות בעירוב על ידי אשתו אם יש לה חצר באותו מבוי (מתוך שיכולה לזכות לעצמה יכולה לזכות גם לאחרים).
- אמרה: "הריני נזירה לאחר שלושים יום" - אף על פי שנשאת בתוך שלושים יום אינו יכול להכר.

דף פט

דף פט עמוד א

- אלמנה וגרושה שאמרה "הריני נזירה לכשאנשא" ונשאת - לדעת רבי ישמעאל: הזמן הקובע הוא שעת חלות הנדר (ולכן בעלה יכול להפך את הנדר), ולדעת רבי עקיבא: הזמן הקובע הוא שעת קבלת הנדר (ולכן בעלה לא יכול להפך את הנדר).
- האמוראים נחלקו האם המשנה (המתחילה בסוף העמוד הקודם) סוברת כרבי עקיבא או אולי אף כרבי ישמעאל.
- אם מסר האב (או שלוחיו) את הנערה המאורסה לשלוחי הבעל - האבא לא יכול להפך את נדריה כי יצאה מרשותו, והבעל אינו יכול להפך כי אין הבעל מפר בנדריים הקודמים לנישואין.

דף פט עמוד ב

- יש שלוש נשים שאין אביהן יכול להפך את נדריהן: בוגרת, שמת אביה, נערה שהשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה. (ובמשנה רבי יהודה פירט תשע נשים, והן נכללות בתוך שלוש אלו).
- אם תלתה האשה את נדרה בתנאי ועדיין לא נתקיים התנאי וממילא לא חל עדיין הנדר - לדעת חכמים (וכך במשנה): רשאי הבעל להפך כבר מעתה אף קודם שחל הנדר, ורבי נתן (בברייתא) חולק.

דף צ עמוד א

- יש שלוש דעות של אמוראים לגבי מחלוקת רבי נתן וחכמים מהעמוד הקודם: (1) כשם שנחלקו בהפירה כך נחלקו בשאלה. (2) בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר כלום אלא אם כן חל כבר הנדר. (3) בשאלה דברי הכל החכם מתיר ואף על פי שלא חל עדיין הנדר (והגמרא מקשה על כך בעמוד הבא).

דף צ עמוד ב

- לפי משנה אחרונה: אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי ולכן נאסרתי עליך, האומרת לבעלה "שמים ביני לבינך" (שאינך ראוי להוליד), והנודרת ואומרת נטולה אני מן היהודים (אסרה על עצמה הנאת תשמיש כל היהודים) – תיקנו חכמים שלא תהא נאמנת אלא בתנאים מסוימים המפורטים במשנה (מחשש שמא נתנה עיניה באחר).
- אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי ולכן נאסרתי עליך – נחלקו האמוראים אם מותרת בתרומה או לא (אך אם נתאלמנה או נתגרשה לדעת כולם אסורה בתרומה).

משונה מסכת זו

"משונה מסכת זו מכל המסכתות אשר בהם כבר סלו סלו לנו המסילה רבנן סבוראי, גאוני בתראי כמו המהר"ם לובלין והמהרש"א ומהר"ם שיק ופני יהושע ושאר מפרשים, בגודל חריפותם ועוצם בקיאותם, שמו העקוב למישור. לא כן במסכת זו, רבות בשנים לא הוגה כלל מאופל השבושים שהיו על ידי המדפיסים."

(שלמי נדרים, הקדמה)

דף צא

דף צא עמוד א

- אשת כהן שנאנסה - יש לה כתובה.
- אשה שאמרה לבעלה "גרשתני" - לדעת רב המנונא: נאמנת, ולדעת רבא: לא נאמנת.

דף צא עמוד ב

- הגמרא מביאה כמה מעשים (אחד בעמוד הקודם ושלושה בעמוד זה) שהיה מקום לחשוש שהאשה נטמאה ואסורה לבעלה, אך פסקו האמוראים שהיא מותרת.
- הר"ן סיים ביאורו למסכת זו: א-להים משמים יאיר עינינו בתורתנו כאור החמה שבעתים ויזכנו לראות בבנין ירושלים אמן.

הדרן עלך מסכת נדרים